Mediehistoria – doktorandkurs, VT 2015

Johan Jarlbrink, Patrik Lundell & Pelle Snickars

2. Mediearkeologi

Strand
Cafe

KINO-PHARUS-PLAN

BERLIN

KINO-ADRESSBUCH, BERLIN W 35.

Lichtspiel-Theater

Kolonie-Lichtspiele
Phönix-Lichtspiele
Marienbad-Kino
Volks-Theater
Ballschmieders Lichtspielhaus
Roland-Lichtspiele
Metropol-Kino
Baldur-Lichtspiele
Bhf. Gesundbrunnen
Humboldt Hain
Nordische Lichtsp
Modernes Theater
Lortzing-Lichtspiele
Lichtspiel-Palast
Bhf. Wedding
Welt-Theater-Lichtspiele
Welt-Theater-Lichtspiele
Central Theate
Vineta-Kino
Berliner
Theater des Weddings
Gala-Lichtbühne
Lichtspiel-Theater
Walhalla-Kino
L. M. Lichtspiele
Moderne
Stettiner Bf.
CHAUSSEE
Volks-Kino
Kino

Baustellenverkäufe

ALLGEMEINE ARCHÄOLOGIE

Kulturtechniken zwischen Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft

Symposium – Berlin

6. bis 8. Mai 2004

DONNERSTAG 6.5. 2004 — ERÖFFNUNG

18:00 Begrüßung: Detlef Rößler, Berlin

Georges Didi-Huberman, Paris: L'archive brûle / Das Archiv brennt

Respondenz: Michael Mayer, Berlin
Moderation: Sigrid Weigel, Berlin

FREITAG, 7. 5. 2004 — UNTERIRDISCH

9:00 Stefan Altekamp, Berlin:
Archäologie der Gegenwart
Svend Hansen, Berlin:
Erwägungen zur archäologischen Datengewinnung

11:00 Gisela Eberhardt, Berlin:
Moden und Methoden.
Historische Betrachtungen zur Ausgrabungstechnik
Bernhard Fritscher, München:
Archive der Erde. Wissenstransfers zwischen Geologie, Archäologie und Philosophie um 1800

OBERIRDISCH

14:30 Knut Ebeling, Berlin:
Von der beschränkten zur allgemeinen Archäologie.
Foucaults rückhaltloser Anti-Hegelianismus
Laurent Olivier, Paris:
Walter Benjamin's Archaeology of the Present

SAMSTAG, 8.5.2004 — AUSSERIRDISCH

9:00 Stephan Günzel, Berlin:
Die zwei Archäologien des Raumes
Monika Rieger, Berlin:
Artifactual Autobiographies. Sammeln und Ordnen bei Gerhard Richter und Andy Warhol

11:00 Christiane Zintzen, Wien:
Tiefe Oberflächen.
Archäologie als Kunst, Kitsch oder common place?

14:00 Aleida Assmann, Konstanz:
Archive im Wandel der Mediengeschichte

PODIUM II

15:00 **Zur Zukunft der allgemeinen Archäologie**

Aleida Assmann / Konstanz, Peter Gente / Merve Verlag, Berlin, Franziska Lang / Berlin, Vera Szöllösi-Brenig / VolkswagenStiftung, Hannover, Urs Willmann / Die Zeit, Hamburg.

Moderation: Wolfgang Ernst / Berlin

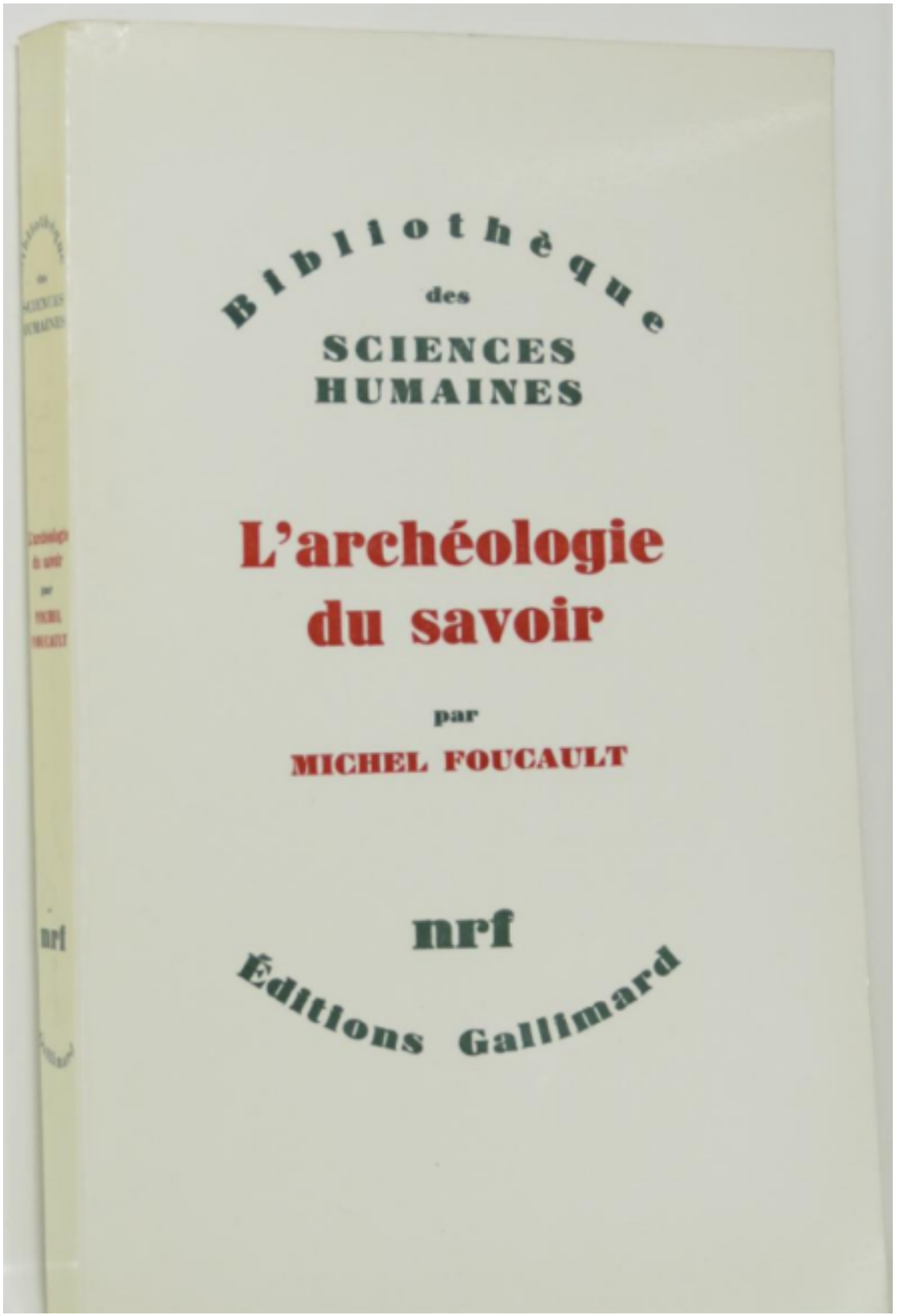
Bibliothèque
des
SCIENCES
HUMAINES
L'archéologie
du savoir
par
MICHEL FOUCAULT
nrf
Éditions Gallimard

Mediearkeologi & Foucault

Foucaults ”arkeologiska analys” så som den presenterades i bland annat "Vetandets arkeologi" (1969) handlade, i korthet, om att lyfta fram och synliggöra de ofta omedvetna struktursammanhang – ***les formations discursives*** – som reglerat varför det under en tidsperiod varit möjligt att tänka vissa tankar, men inte andra.

Foucault förkastade på förhand givna historiska storheter som "epoker", "genrer" eller "verk", och försökte i stället bedriva historisk forskning som ett vetandets arkeologi där historiens kvarlämningar bröts ned till **enskilda verklighetsutsagor**, vilka liknade eller skilde sig från varandra över tid.

Mediearkeologi & Foucault

Från ett mediearkeologiskt perspektiv är en central tanke här **att inte accentuera utveckling, evolution eller kontinuerlig linjäritet** – det vill säga att försöka undvika att betrakta och analysera det förflutnas kvarlämningar i ljuset av historiens omvandlingar över tid.

Den övergripande frågeställningen inom mediearkeologin (och i viss mån hos Foucault) handlar alltså inte om historisk förändring – snarare om att betona det som är **medie-epistemiskt givet** vid en viss tidpunkt.

Die Aktualität des Archäologischen

in Wissenschaft, Medien und Künsten

Herausgegeben von
Knut Ebeling und Stefan Altekamp

Stefan Altekamp, Das archäologische Gedächtnis, 211-232

2004

Die Aktualität
des Archäologischen
in Wissenschaft, Medien und Künsten
Herausgegeben von
Knut Ebeling und Stefan Altekamp
Stefan Altekamp, Das archäologische Gedächtnis,
211-232
2004

1929
Beiträge zur
Archäologie
der Medien
Herausgegeben von
Stefan Andriopoulos
und Bernhard J. Dotzler
suhrkamp taschenbuch
wissenschaft

Wolfgang Ernst
Im Namen von Geschichte
Sammeln – Speichern – Er/zählen
Wilhelm Fink Verlag

Redaktör Ludvig Herlitzberg
08-1354 88 | e-post: ludvig.herlitzberg@svd.se

Nya arkeologer gräver i mediearkiv

Arkeologin har blivit den nya teoretiska ledstjärnan för humanvetenskaperna. I Foucaults anda studeras samlandets och arkiverandets filosofi som aldrig förr. Frågan är om "mediearkeologin" kan leda till nya vetenskapliga insikter.

AV PELLE SNICKARS

Enligt en mer eller mindre tillförlitlig sajt på webben lär arkeologen och actionhjältinnan Lara Croft för en tid sedan publicerat artikeln "Gravplundring eller kulturellt berikande?" i den ansedda Philosophical journal of archaeology. Det är en ganska uppseendeväckande text, inte minst eftersom artikeln är skriven av en virtuell dataspelsfigur som dessutom, parallellt med sin påstådda akademiska forskning, gör global karriär på vita duken. Lara Croft är nämligen den mest kända mediala arkeolog som den amerikanska underhållningsindustrin producerat. Hon är också det bästa exemplet på en virtuell kändis, vars mediala popularitet bokstavligen ingjutit liv i henne. Som historiemedveten hjältinna slog Lara Croft igenom som avatar i dataspelet *Tomb raider* i mitten av 90-talet, men det är framför allt som reell filmstjärna, på sistone snygget förkroppsligad av Angelina Jolie, som Croft förändrat den mediala bilden av arkeologisk verksamhet. Filmer som "Lara Croft: Tomb raider" (2001) och "Tomb raider: The cradle of life" (2003) har gjort att hennes action-arkeologiska popularitet numera till och med överstiger Indiana Jones – under 1980-talet tvivelsutan världens mest populäre filmarkeolog. De tre Indy-filmerna som alla regisserades av Steven Spielberg, handlade om den löntige arkeologen vilken utöver sitt fältet förvandlades till en machoäventyrare på ständig skattjakt. Det är arvtitet som Lara Croft uppgraderat, och med tanke på hennes arkeologiska popularitet kommer det knappast som en överraskning att Spielberg för ett halvår sedan gav ut dvd-boxen "The adventures of Indiana Jones: the complete collection".

Arkeologi är som bekant en praktisk verksamhet som bokstavligen går ut på att gräva fram nytt vetande. Som teoretisk begrepp har "arkeologi" därför blivit en stark metafor för att beskriva en arkivdriven vetenskaplig aktivitet ägnad att lyfta fram kunskap som begravts, glömts bort eller lämnats kvar i det förgångna. I synnerhet Indiana Jones-trilogin speglade på ett intressant sätt både det tidiga 1900-talets fascination för arkeologi, samt inte minst utgrävandets polaritet mellan praktik och teori. I form av ett slags historisk mediearkeologi utspelade sig Spielbergs filmer alltid på 1930-talet med en ung Harrison Ford, som å ena sidan gestaltade en försyn: De Jones ömt förtecknande gamla kraskskärvor, å andra sidan uppträdde som svettig äventyrare på resa mellan facofyllda utgrävningar med elaka nazistarkeologer i hälarna.

Men som vetenskapsteoretisk term är "arkeologi" förstås mest förknippad med Michel Foucault. Hans "arkeologiska analys" så som den presenterades i bland annat "Vetandets arkeologi" (1969) handlade, i korthet, om att lyfta fram och synliggöra de ofta omedvetna strukturssammanhang som reglerat vad för det under en tidsperiod varit möjligt att tänka vissa tankar – men inte andra. Foucault fixerade på förhand givna historiska storheter som "epoker", "genrer" eller "verk", och försökte i stället bedriva historisk forskning som ett vetandets arkeologi där historiens kvarlämningar brölts ned till enskilda verklighetssvagor, vilka liknade eller skilde sig från varandra över tid.

Foucaults inflytande på historievetenskapen har numera närmast hollywoodska förtecken. På sistone har hans "arkeologi"-begrepp också uppdaterats i medialt hänseende och han förefaller nu mer poppis än nånsin i humanistiska kretsar – åtminstone i Tyskland. Nyligen publicerades antologin *Die Aktualität des Archäologischen – in Wissenschaft, Medien und Kunste*, "Det arkeologiskas aktualitet – i vetenskap, medier och konst" (Fischer, 336 s) redigerad av *Knut Ebeling* och *Stefan Altekamp*. Det är en bok som samlat "vetenskapsarkeologiskt" klassiska texter, från Kant och Freud till Benjamin och Foucault, men även inkluderat artiklar om arkeologi som kulturvetenskap, som medium eller som konst. Litteraturvetaren Sigrid Weigel kallar till exempel sitt bidrag, "Zur Archäologie von Aby Warburgs Bildeatlas *Mnemosyne*", arkeologen Detlef Rößler har tagit sig an Foucault och intresset för honom bland praktiserande arkeologer, och Friedrich Kittler tecknar skriftens arkeologi. "Die Aktualität des Archäologischen" lanserades i höstjan av sommaren samtidigt med Berlinsymposiet "Allmän arkeologi: kulturmekniker mellan dåtid, nutid och framtid".

Det var ett evenemang som försökte att närma ett teoriinspirerat "arkeologi"-begrepp med utgrävandets praktik genom att sammanföra praktiskt verksamma arkeologer med företrädare för andra discipliner som ägnar sig åt en mer kulturvetenskaplig arkeologi. Det vore en överdrift att påstå att det hela avlöpte friktionsfritt. Men folk talade trots allt med, och inte förbi varandra i de stillrikt benämnda panelerna. I den första, "underjordiska" symposiepanelen handlade det bland annat om vetenskapstransfer kring 1800 mellan arkeologi, geologi och filosofi, och i den påföljande "överjordiska" sessionen, om till exempel Benjamins försök till nutidsarkeologi under 1930-talet – något som krävde att han nästan läste halva *Bibliothèque nationale*. I symposiets "utomjordiska" panel var det så dags för att lansera begreppet mediearkeologi, inte så mycket för att diskutera vare sig Lara Croft eller Indiana Jones, utan mer för att beskriva ett annorlunda sätt att närma sig mediehistorien. I förordet till "Die Aktualität des Archäologischen" nämner dock Ebeling de bägge arkeologiska actionhjältarna, och framhäver att arkeologi på sistone format sig till ett slags humanistisk *Leitwissenschaft* inom vilken just ett mediearkeologiskt synsätt blivit tongivande.

Faktum är att det i Tyskland på sistone publicerats en rad mediearkeologiska studier. Häröm året kom både Siegfried Zielinskis "Archäologie der Medien. Zur Tiefenzeit des technischen Hörens und Sehens", (Mediernas arkeologi. Om det tekniska hörandets och seendets förflutna) samt antologin "1929. Beiträge zur Archäologie der Medien" (1929. Bidrag till mediernas arkeologi). Men det är kanske framför allt *Wolfgang Ernst*, som arrangerade symposiet i Berlin i egenskap av professor i medieteori vid Humboldtuniversitet, och hans mycket omfattande habilitationsskrift *Im Namen von Geschichte. Sammeln – Speichern – Erzählen* "I namnet av historia. Samla – lagra – berätta/berätta" (Fink Verlag, 1140 s), som på allvar befäst och stakat ut det mediearkeologiska fältet. Denna tegelsten är sannerligen inte lätt att sammanfatta. I Foucaults och Kittlers anda är Ernsts bok något i stil med en arkiveteoretisk studie kring samlandets, lagrandets och räknandets (medie)filosofi, med det historiska vetandets infrastruktur i fokus. Ernst diskuterar inte bara vad som sparats i olika arkiv, museer och bibliotek, och vilka historiska implikationer det fått för forskningen. Han betonar framför allt hur olika mediala dokumentationssystem – från katalogiseringskriterier till mikrofilmande – påverkar innehållet såväl som förståelsen av "arkivets" olika historiska kvarlämningar. Vad hände egentligen med skriftmediet under 1800-talet frågar han sig, när det i arkiveringssyfte började att remedieras i fotografisk form? Med utgångspunkt i ett slags medial *dokumentationsvetenskap resonerar* Ernst flitigt kring frågan om original och kopior, som i den begynnande mediala reproduktionsåldern skapade huvudvry för tidens arkivarier. Vad innebar det till exempel för forskningen och den tyska historievetenskapen att man medialt förtecknade och avbildade nationens gamla medeltida traktater som skoptikonbilder kring 1900?

Ernst laborerar med ett utvidgat mediebegrepp och har i olika sammanhang pläderat för att ett mediearkeologiskt perspektiv på det förflutna inte behöver betyda att enbart historiska medier undersöks. Det har dock lett till att det mediearkeologiska fältet blivit svårt att definiera, och att begreppet används med vissa förskjutningar beroende på vilken disciplin forskaren utgår ifrån. Möjligen kan man urskilja två större gemensamma nämnare. För det första handlar mediearkeologi på ett mycket konkret plan om ett mediehistoriskt intresse för att gräva fram alla de gamla bortglömda medier som en gång var nya, och genom att borsta bort dammet från dem aktualisera diverse historiska mediala praktiker som fallit i glömska. En stor del av attraktionen med (nya) medier är deras samhälleliga genomslag och historien ger klart och tydligt besked om att lanseringen av medieteknologier tilldelades stort nyhetsvärde. Ett mediearkeologiskt perspektiv på (medie)historien ställer liknande frågor, men betonar också att inget medium någonsin existerat som en statisk, teknologisk form. Mediers funktion definieras av den historiske brukaren som i sin tur är en del av en ständigt föränderlig mediekultur.

På ett mer kunskapsteoretiskt plan har mediearkeologin ägnat sig åt att bygga vidare på framför allt Foucault. Mediearkeologins uppgörelse med honom består i huvudsak av en kritik av hans ovilja att reflektera över de diskursiva systemens medialitet. Det är till exempel symptomatiskt att Foucaults textuella diskursanalyser – han arbetade mycket sällan med visuell material – upphör under andra hälften av 1800-talet då arkiven började fyllas av andra lagringsmedier som fotografier, ljudupptagningar och film. Men genom historien har inte bara medieteknologier och medielpraktiker organiserat kulturens diskurser, själva vetandet menar Ernst, har också en rad infrastrukturella förutsättningar som bör förstås med hjälp av en utvidgat mediebegrepp. Att Foucault glömde att även skriften var ett medium som påverkade diskursens utseende må vara hänt. Men att han i mycket ringa omfattning uppmärksammade vetandets mediala infrastruktur, det vill säga att "arkivet" *a priori* konstitueras av olika medierade utsagor, är värre. Ett aktuellt exempel kan hämtas från Arkitekturmuseets nyligen avslutade utställning "Revision: *mama* skriver om historien". I en katalogtext påpekar arkitekturfotografen Michael Perlmutter mycket riktigt att det i Arkitekturmuseets arkiv inte finns någon arkitektur alls – endast mediala utsagor om denna. "Arkitekturmuseets arkiv innehåller enbart arkitektur förmedlad genom olika media", fotografier och modeller, ritningar och skisser. Mediearkeologin undergräver med andra ord arkivets faktiska utsagor genom att ägna uppmärksamhet åt de mediala förutsättningar som dessa utsagor är underställda.

En viktig poäng med mediearkeologins utvidgade mediebegrepp är att uppmärksamma hur olika historiska verklighetsursagor kan förstås som medierade – även långt innan medier existerade i den form vi känner dem i dag. Naturligtvis bör man inte ta alla dessa teoretiska påståenden helt bokstavligt. Den typen av forskning tenderar att ersätta framgrävandet av nytt vetande med okritiskt teorituggande. Mediearkeologi-begreppet kan heller inte helt värja sig från anklagelsen om att vara en ny humanvetenskaplig modeterm, underbyggd med alltför spröd empiri och bräckstöttade slutsatser à la Foucault. Men liksom hos denne föreligger en rad betydande teoretiska insikter. De är svåra att nagla fast, men ger en antydan om att ett mediearkeologiskt perspektiv på det förflutna borde kunna generera nytt vetande.

Tvivelsutan inbegriper mediearkeologin en rad originella tankegångar, vilka dels på ett övertygande sätt ställer upp en modell för hur man kan historiera digerns mediesamhälle – och kanske framför allt problematisera föreställningen att "informationssamhället" inneburit ett radikalt brott – dels kunskapsteoretisk lyckats bygga vidare på Foucaults idéer kring diskursanalys genom att uppgradera honom i medial form.

Diskursen är alltid medierad och som bekant är medier knappast passiva och transparenta kanaler för meddelanden. De har därför stor makt att inte bara påverka, utan även på ett avgörande sätt strukturera vår verklighetsuppfattning. De flesta av oss vet ingenting om situationen i Irak, men vi vet väldigt mycket om vad olika medier visar och berättar för oss om denna situation. Genom att historiera detta medieringsperspektiv kan mediearkeologin få kom på lånande diskursiva sakförhållanden i det förgångna. Detkommer därför inte som någon överraskning att Ernst givit ut en liten bokparafras med Foucaults initialer "Medium Foucault" – ett slags programförklaring till vetandets mediearkeologi.

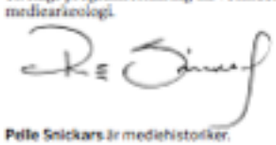

Pelle Snickars är mediehistoriker.

SvD.se

De hundra senaste understreckarna.

PELLE SNICKARS

Arkivet – ett medium?

I MARS 1945 SKICKADE FOTOGRAFEN RALPH WEIZSÄCKER en räkning till stadsförvaltningen i Römerstadt, nuvarande RýmaYov i Tjeckien. Några dagar tidigare hade han, utsänd av det nazityska Propagandaministeriets avdelning för bildande konst, med hjälp av färgdiafilm fotograferat ett antal fresker i stadens Lindenkirche. Det var bilder som han nu ville ha betalt för innan det blev för sent – fronten var inte långt borta och Röda armén kunde anfalla vilken dag som helst. På den faktura som bevarats är specificerat kostnader för elektricitet; Weizsäcker behövde ljussätta freskerna och hela 180 kilowattimmar gick åt till en kostnad av 33 riksmark.

Huruvida Weizsäcker fick sina pengar är oklart – och tyvärr har inte heller hans bilder bevarats. Men det finns 39.000 andra sparade färgdiapositiv i bildarkivet på Centralinstitutet för konsthistoria i München. Dessa bilder är resultatet av en mediearkivariska räddningsaktion som ett antal ledande nazister bestämde sig för att genomföra med start i december 1943. Under trycket av ett alltmer intensifierat bombkrig utgick en order från högsta ort, ett "Führerbefehls", med "riktlinjer för utförandet av uppdraget för färgupptagningar av täck- och väggmålningar i historiska byggnadsminnesmärken inom Stortyskland."[1] Tanken var att med hjälp av diabilder i färg dokumentera både rikets eget – och konfiskerade – kulturarv från den förstörelse som inte bara hotade, utan allmer framstod som ett fruktansvärt faktum. När inte längre byggnaderna och målningarna kunde skyddas från fiendens eld, kunde man åtminstone med kamerans hjälp bevara *bilden* av ett tusenårigt kulturarv. Ordern vittnar såtillvida å ena sidan på ett makabert sätt om insikter i krigets utgång, å den andra sidan om hur man på ett rationellt sätt med moderna mediers hjälp försökte att arkivariskt lösa den enorma "gallring" som förestod.

Under flera år har man på Centralinstitutet för konsthistoria arbetat med att digitalisera de färgbilder som räddningsaktionen resulterade i. Nyligen gjordes, "Das Historische Farbdiaarchiv zur Wand- und Deckenmalerei, 1943-45" tillgängligt över Internet – http:\\www.zi.fotothek.org/ Även om ett antal diabilder försvann under krigets slutskede och andra inte togs om hand ordentligt innan de hamnade i München, så är det en oskattbar bildkälla online där forskaren, både i fotografiska översikter och i detalj, kan granska tusentals väggmålningar som inte längre existerar. Ett stort antal

1897
Mediehistorier kring
Stockholmsutställningen
RED. ANDERS EKSTRÖM,
SOLVEIG JÜLICH & PELLE SNICKARS
GAMLA STOCKHOLM

Pelle Snickars

Mediearkeologi: Om utställningen som mediearkiv

I slutet av Andreas Hasselgrens krönika över Stockholmsutställningen 1897 finns ett vackert fotografi med titeln "Vy af utställningsområdet. (Den 15 mars 1898)".[1] På bilden är utställningsområdet höljt i snö och inte en människa är synlig. Men något annat hade varit förvånande. När översiktsbilden togs uppe från Skansens sluttningar med det halvfärdiga Nordiska museet och Strandvägen i bildfonden, hade den Allmänna konst- och industriutställningen varit stängd i mer än ett halvår. Platsen där den ägt rum på Lejonslätten på Djurgården var inte bara folktom. Alla de byggnader och paviljonger som tidigare varit uppställda på området var också borta.

Ett halvår efter stängningen fanns bara spår och lämningar av utställningen kvar. Fotografi av Axel Lindahls fotografiaffär. Ur Andreas Hasselgren, *Utställningen i Stockholm 1897: Beskrifning i ord och bild öfver Allmänna konst- & industriutställningen* (Stockholm, 1897).

PL. 15. GAMLA PANORAMABYGGNADEN (UTSTÄLLNING AF KEMISK-TEKNISK INDUSTRI) SAMT HUFVUDRESTAURANTEN.

Industriutställningen samt gamla Stockholm från Djurgårdsbrunnsviken.

Stockholms Utställningen 1897, Officiella Brefkort.

AXEL ELIASSONS KONSTFÖRLAG, STOCKHOLM.

i Stockholm 1897.

Allmänna Konst-och Industriutställningen

Mediearkeologi

Mediearkeologi är ett tämligen vagt forskningsfält med högst olika inriktningar – som dels är **(A.) mediehistoriskt** orienterat, dels inriktat mot **(B.)** samtida, **digitala** medier. Därtill står olika **(C.)** medieteknologier (snarare än mediebruk) ständigt i fokus.

På ett mer **(D.) kunskapsteoretiskt** plan uppmärksammar mediearkeologin de **diskursiva systemens medialitet**. Genom historien har inte bara medieteknologier organiserat kulturens diskurser, själva **vetandet** har också en rad **infrastrukturella** förutsättningar som bör förstås med hjälp av ett utvidgat mediebegrepp.

För mediearkeologen är alla arkiv alltid mediearkiv. Mediearkeologin **undergräver därför arkivets faktiska utsagor** genom att ägna uppmärksamhet åt de **mediala förutsättningar** som dessa är underställda.

Mediearkeologi

I mediet – strävar mediearkeologi generellt efter att utföra noggranna **närläsningar av teknologin** som sådan. Rigid fokus på **medieteknologier** är såtillvida ständigt återkommande.

Mediearkeologer befinner sig mer än gärna **i mediet**.

Det innebär att **mediespecificitet** är en återkommande frågeställning, ner på en högst konkret och materiell nivå. Parikka använder exempelvis termer som ”hard(ware) theory” och ”going under the hood”.

Denna återkommande fokus på teknologi har framför allt i en tysk kontext en längre förhistoria.

Mediearkeologi & tysk medieteori

Inom tysk medieteori finns generellt **ett bejakande av modern teknologi**. Ibland talar man om en tradition av "**Technikphilosophien**", framför allt då **Heidegger**, men även **Benjamin** och författaren/filosofen Ernst **Jünger**.

Dels handlar denna tradition om en sorts **teknologiskt driven underminering av upplysningsideal** (med Tredje riket som skräck-exempel), dels leder den till återkommande emfas på **medietekniker och materialitet** (snarare än exempelvis publiker).

Medieteoretiskt finns flera kopplingar till Harold **Innis** & Marshall **McLuhan** – som framför allt Kittler tagit betydande intryck av.

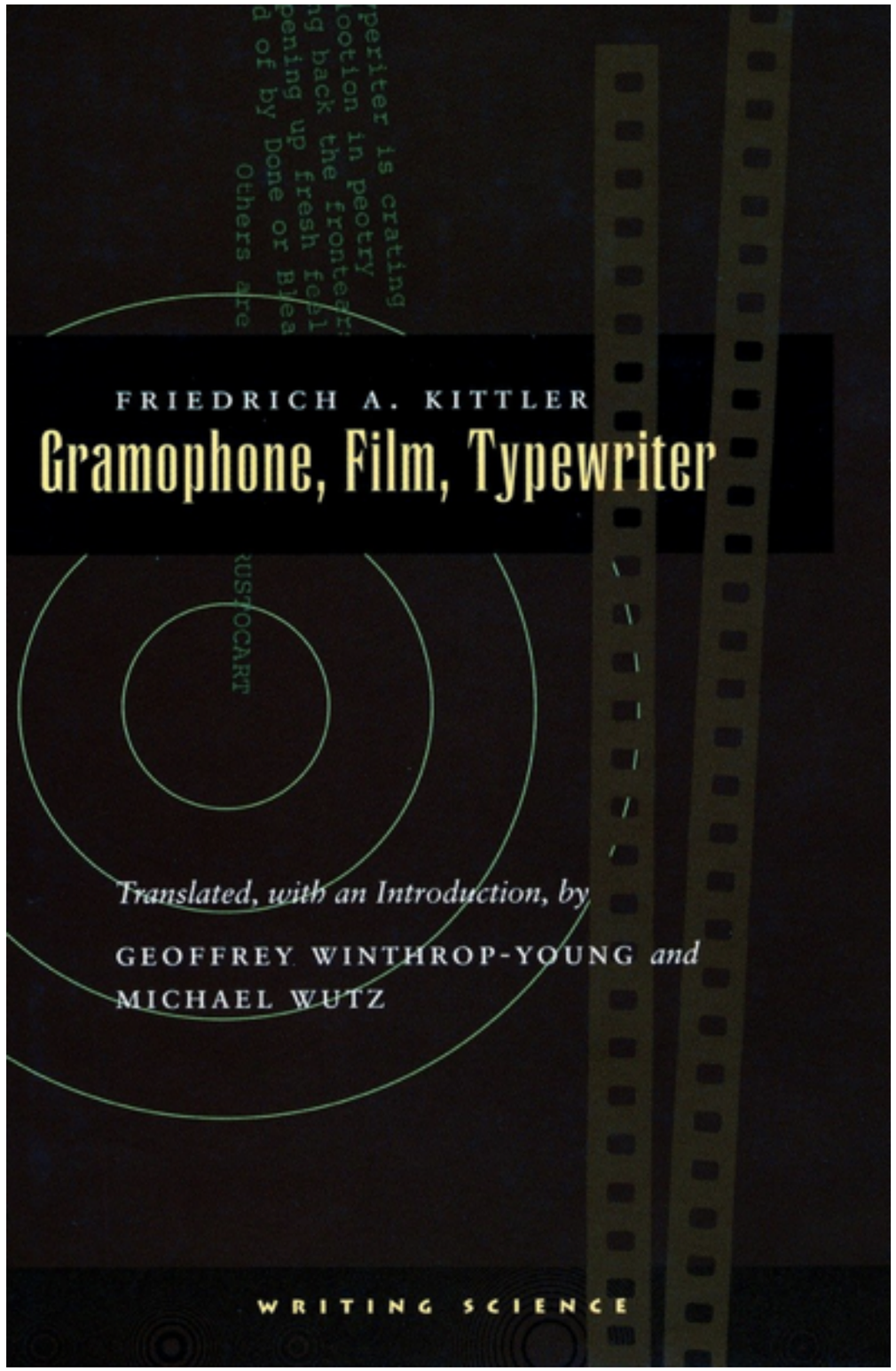
FRIEDRICH A. KITTLER
Gramophone, Film, Typewriter
Translated, with an Introduction, by
GEOFFREY WINTHROP-YOUNG and
MICHAEL WUTZ
WRITING SCIENCE

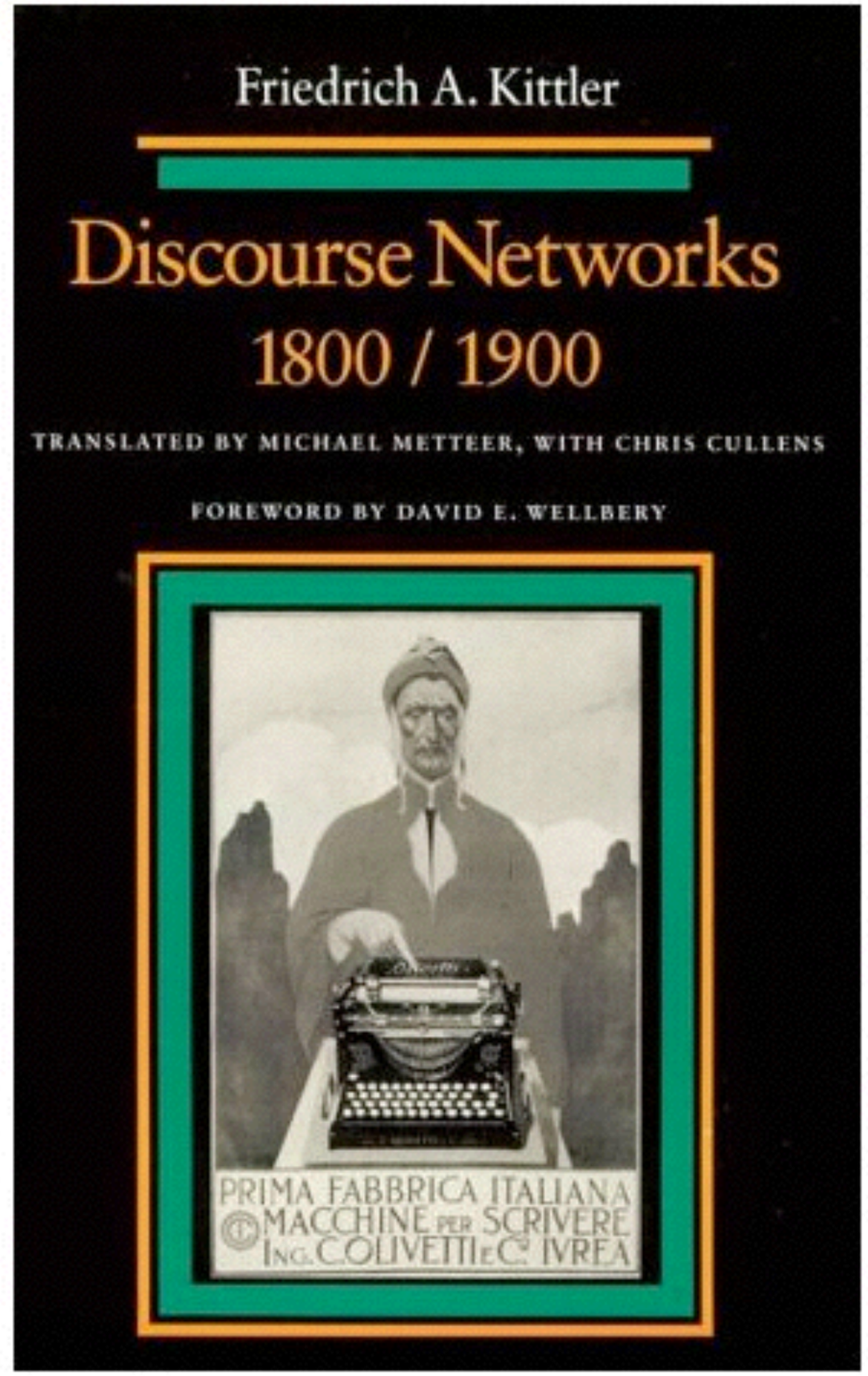
Friedrich A. Kittler
Discourse Networks
1800 / 1900
TRANSLATED BY MICHAEL METTEER, WITH CHRIS CULLENS
FOREWORD BY DAVID E. WELLBERY
PRIMA FABBRICA ITALIANA
MACCHINE PER SCRIVERE
ING. C. OLIVETTI E C. IVREA

Kittlers medieteori

Kittlers medieteori är på många sätt en **mediehistorisk modell** för att förklara förändring. Han strävar efter att artikulera samtidens och det förflutnas **mediala villkor**, detta genom återkommande undersökningar av specifika mediala nedskrivningssystem som **lagrar**, **bearbetar** och **överför** kulturens data (information). Det handlar alltså om hur **teknologi** och nya tekniska landvinningarna styrt (och reglerat) vårt tänkande och konsten som sådan, liksom dess förutsättningar och möjligheter.

Kittlers medieteori

Hos **Kittler** framstår teknologin inte sällan som **historiens själva subjekt**; där finns till och med korn av ett slags anti-humanism – ***der sogenannte Mensch***.

Kittlers medieteori betonar ständigt **medieteknologiska uppfinnare** som exempelvis Edison, därtill gör hans återkommande teknologiskt fokus att **mediala brott** – det vill säga när nya medietekniker introduceras – hamnar i mediehistoriens brännpunkt snarare än utveckling och kontinuitet.

Kittlers medieteori

Hos **Kittler** framstår teknologin inte sällan som **historiens själva subjekt**; där finns till och med korn av ett slags anti-humanism – ***der sogenannte Mensch***.

Kittlers medieteori betonar ständigt **medieteknologiska uppfinnare** som exempelvis Edison, därtill gör hans återkommande teknologiskt fokus att **mediala brott** – det vill säga när nya medietekniker introduceras – hamnar i mediehistoriens brännpunkt snarare än utveckling och kontinuitet.

Kittler gillade inte att kallas mediearkeolog.

Mediearkeologi & teknologi

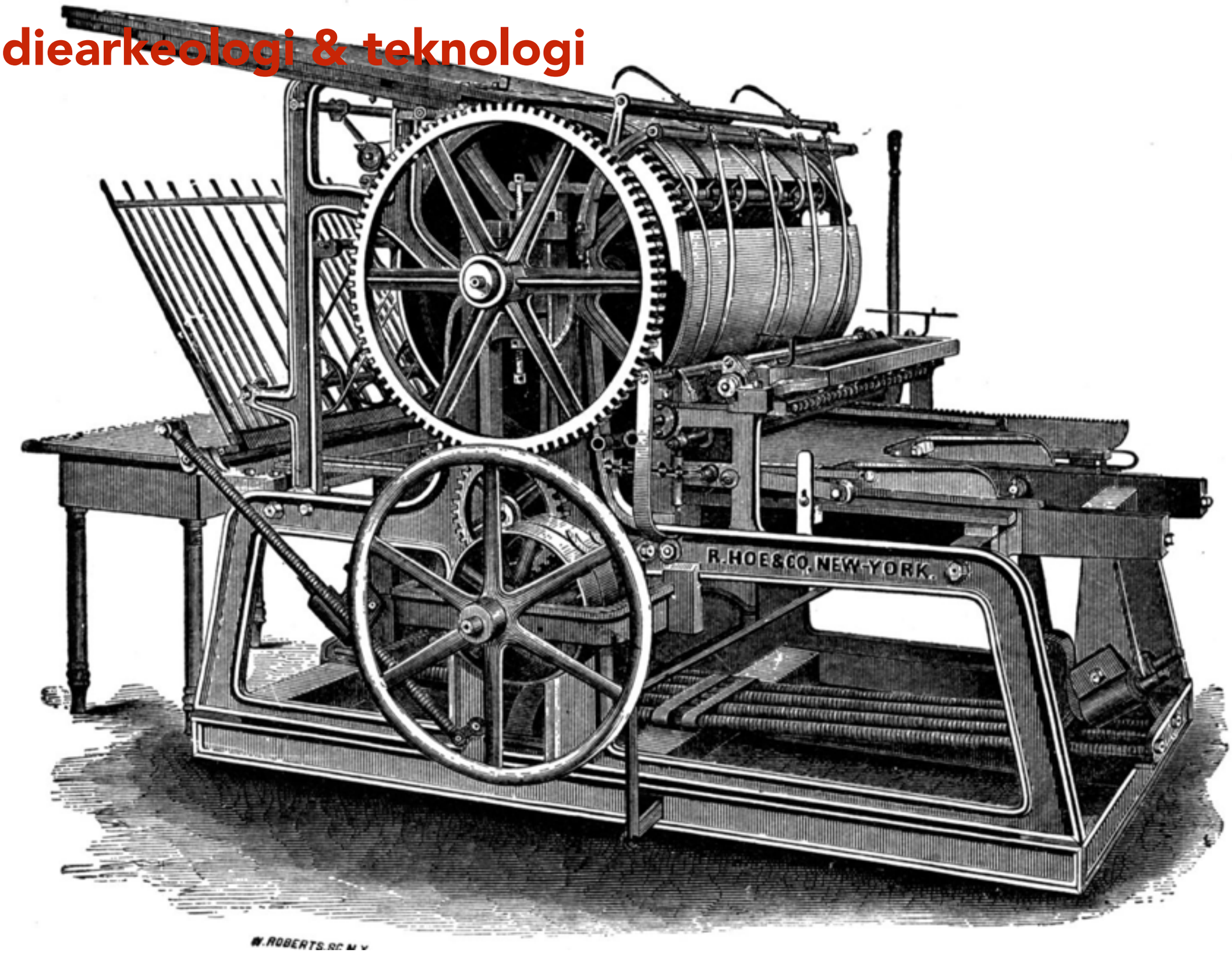

Mediearkeologi & teknologi

Mediearkeologin är medvetet **anti-hermeneutisk**; det är inte tolkning och mening som står i centrum, snarare de mediala apparaterna själva – vilka samtliga är inskrivna i ett "***historischen Apriori***" – det vill säga, alla utsagor som återfinns i "arkivet" är alltid **först mediala – därefter diskursiva**.

"Media archaeology concentrates on the **nondiscursive elements** in dealing with the past: not on speakers but rather on the **agency of the machine**." (Ernst, 2013).

Mediearkeologi & teknologi

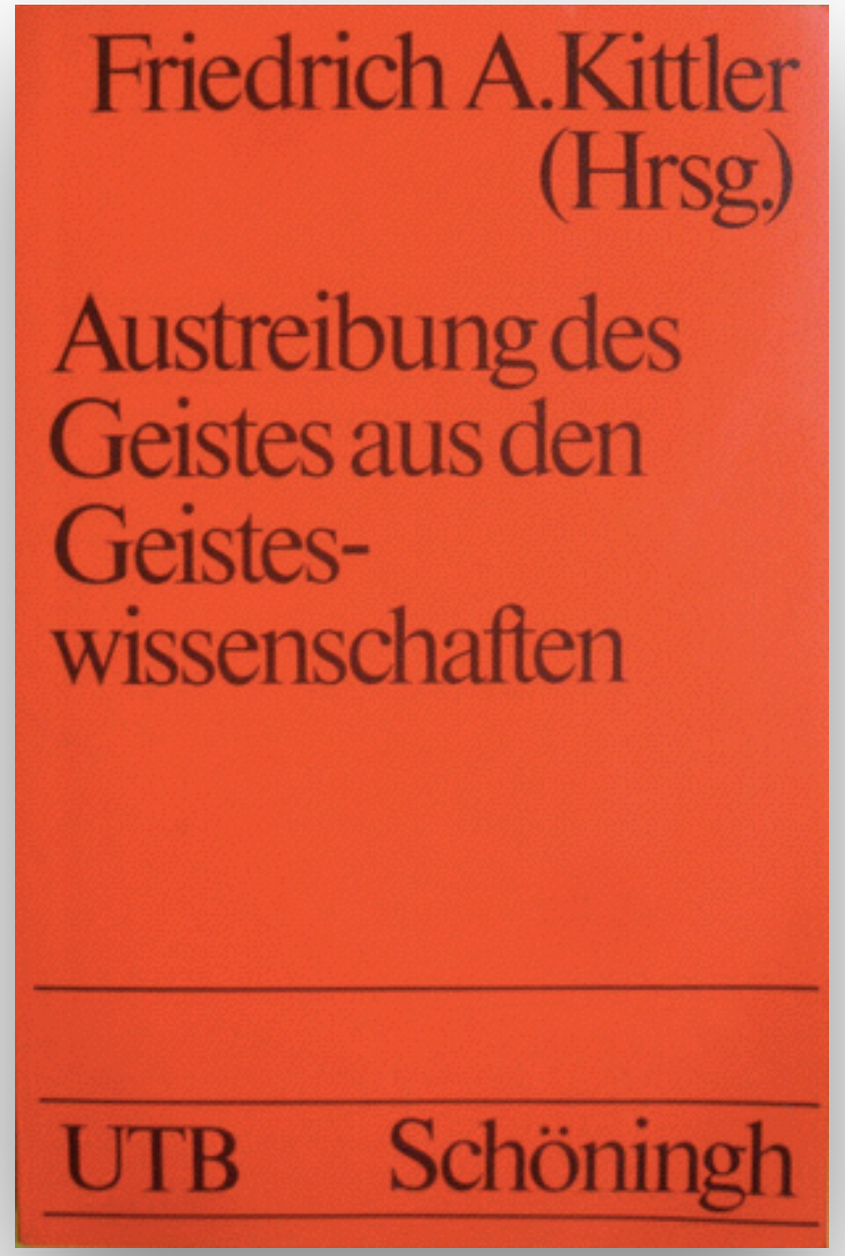

Mediearkeologi & teknologi

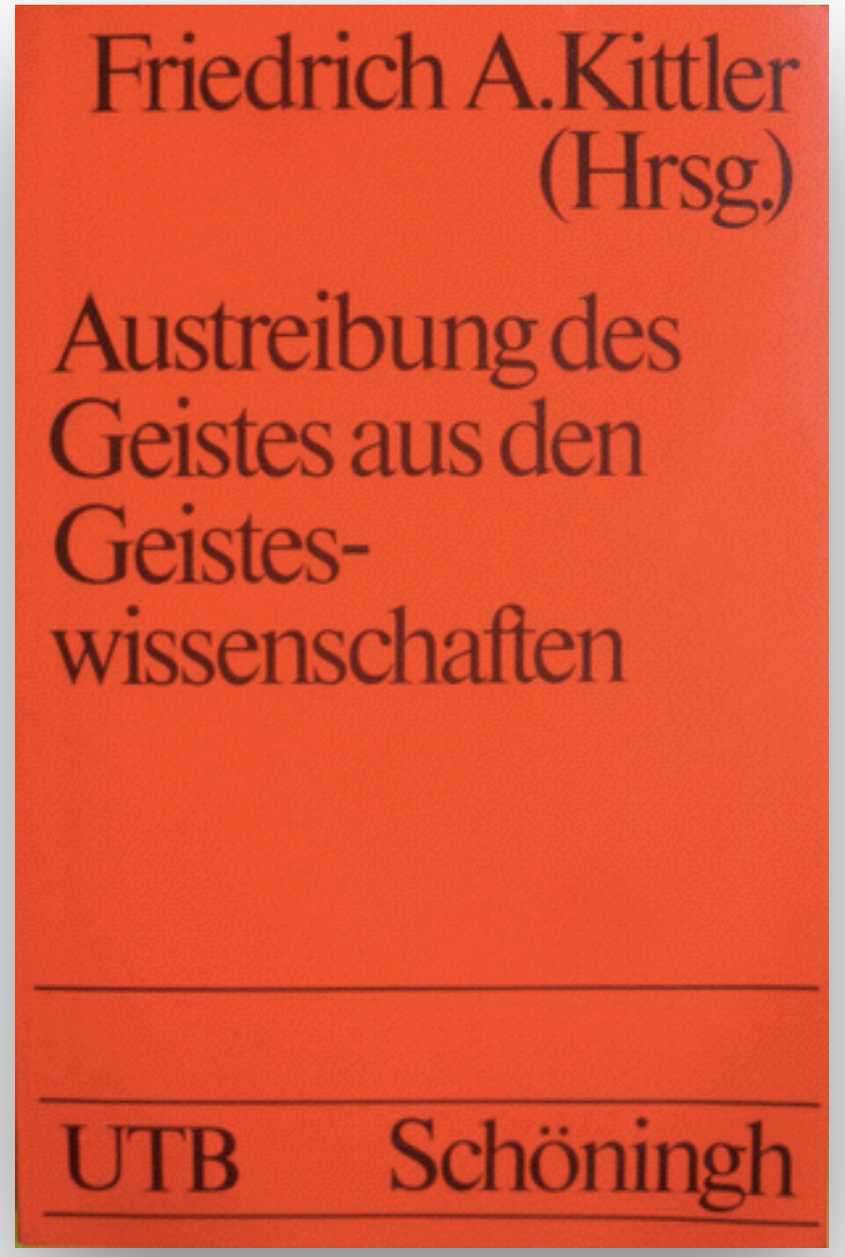

"What remains of people is what media can store and communicate."

Mediearkeologi & teknologi

Studier av mediebruk står därför inte högt på agendan. I en mening är alla mediearkeologer en sorts **maskinfetischistiska reduktionister**, vilka på det stora hela glömt att medier trots allt behöver subjekt och användarpraktiker för att överhuvudtaget skapa mening.

Mediearkeologin har däför ofta beskyllts för att vara **teknikdeterministisk**. Om, eller snarare när, (medie)tekniken driver samhällsutvecklingen blir människan närmast överflödig.

"Where media archaeology faces **absence and silence**, art history listens to the human voice." (Ernst, 2013)

ILLINI BOOKS IB-13/$.95

67
1084

THE MATHEMATICAL THEORY OF COMMUNICATION

by Claude E. Shannon and Warren Weaver

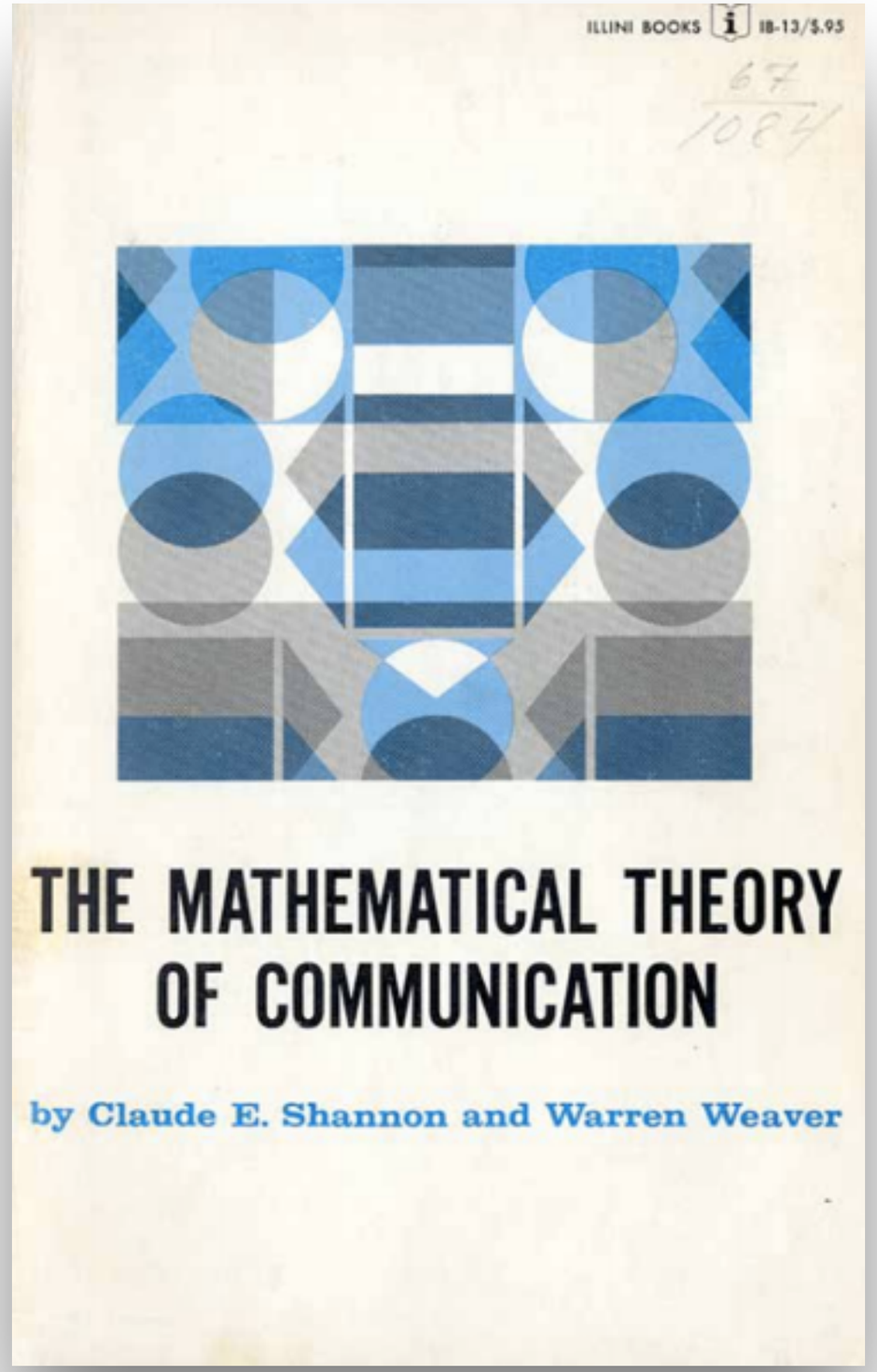

"Frequently the messages have meaning; that is they refer to or are correlated according to some system with certain physical or conceptual entities. These **semantic aspects of communication are irrelevant** to the engineering problem."

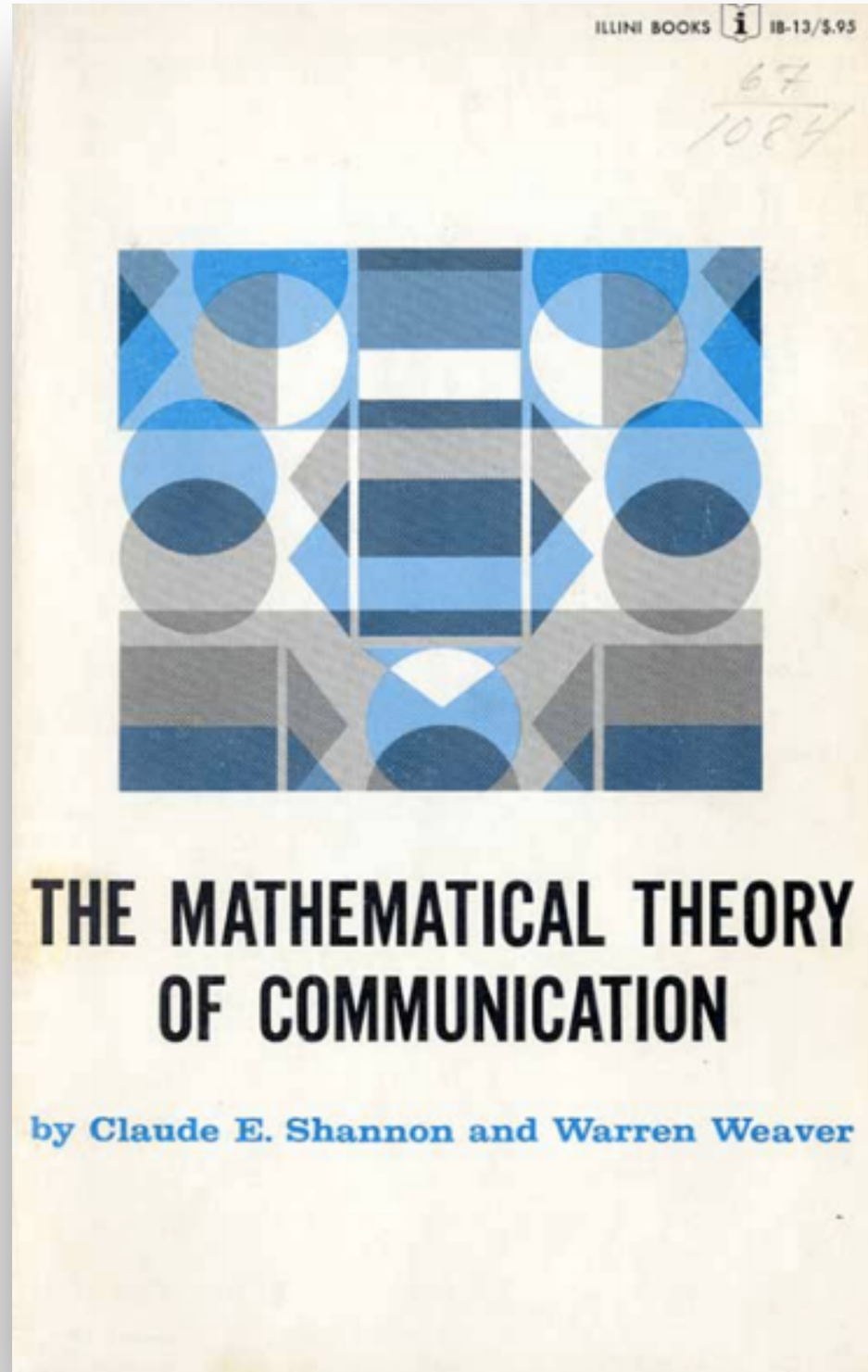
ILLINI BOOKS
IB-13/$.95
THE MATHEMATICAL THEORY OF COMMUNICATION
by Claude E. Shannon and Warren Weaver

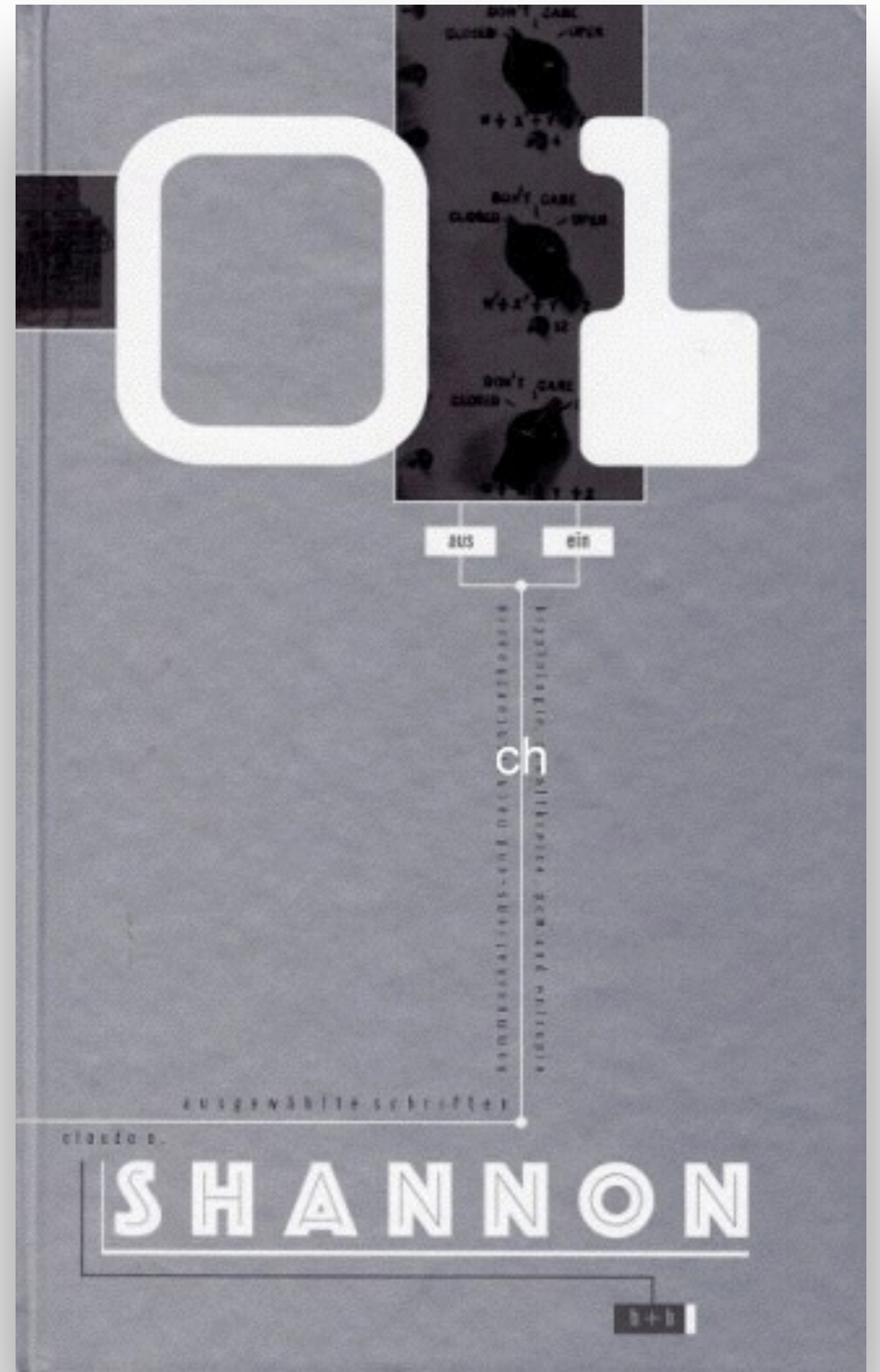
01
aus
ein
ch
ausgewählte schriften
claude e.
SHANNON

Does it make sense for media studies to apply the information theory of Claude Shannon and Warren Weaver to the analysis of TV series?

Mediearkeologi – enligt Ernst

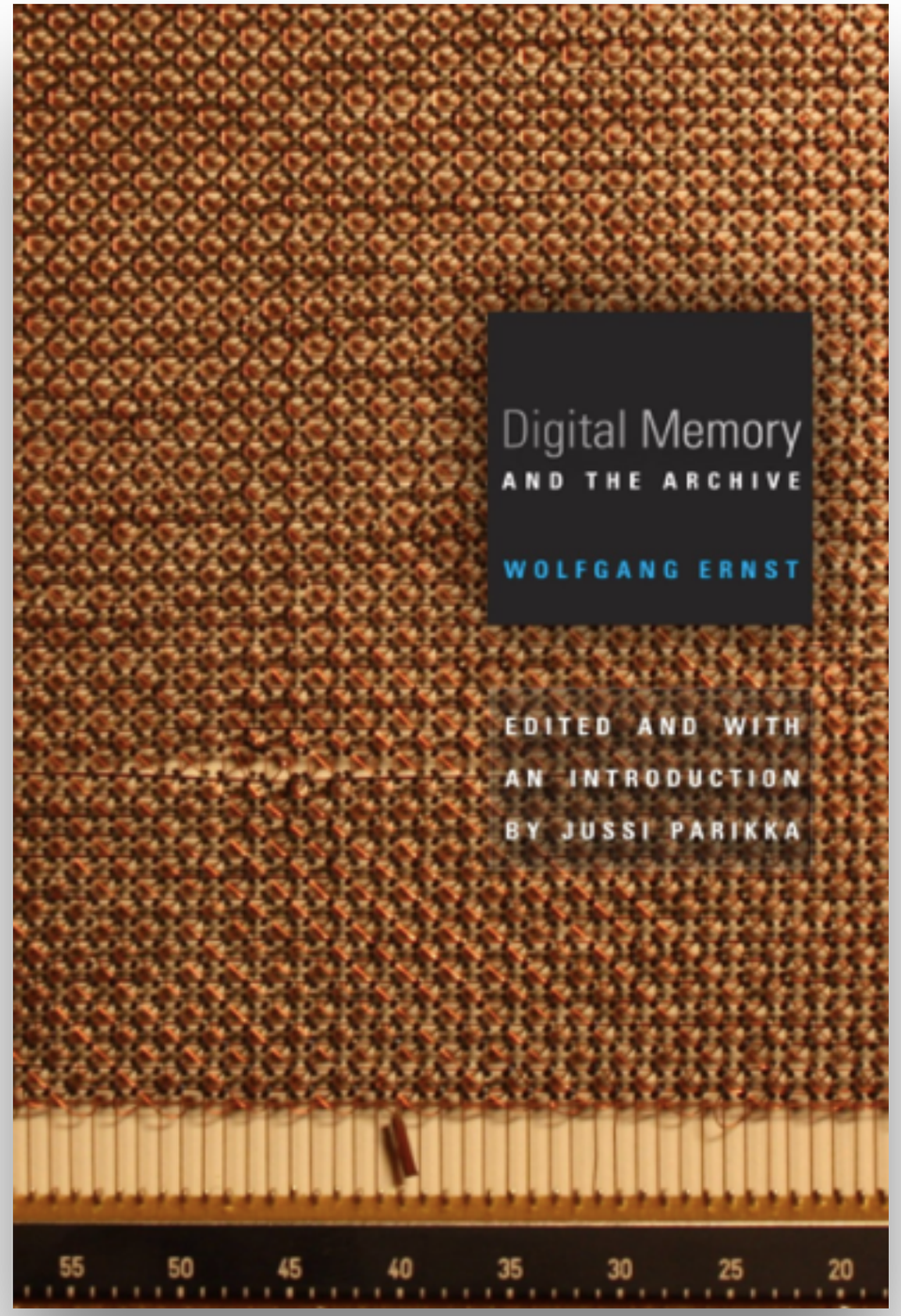

Mediearkeologi – enligt Ernst

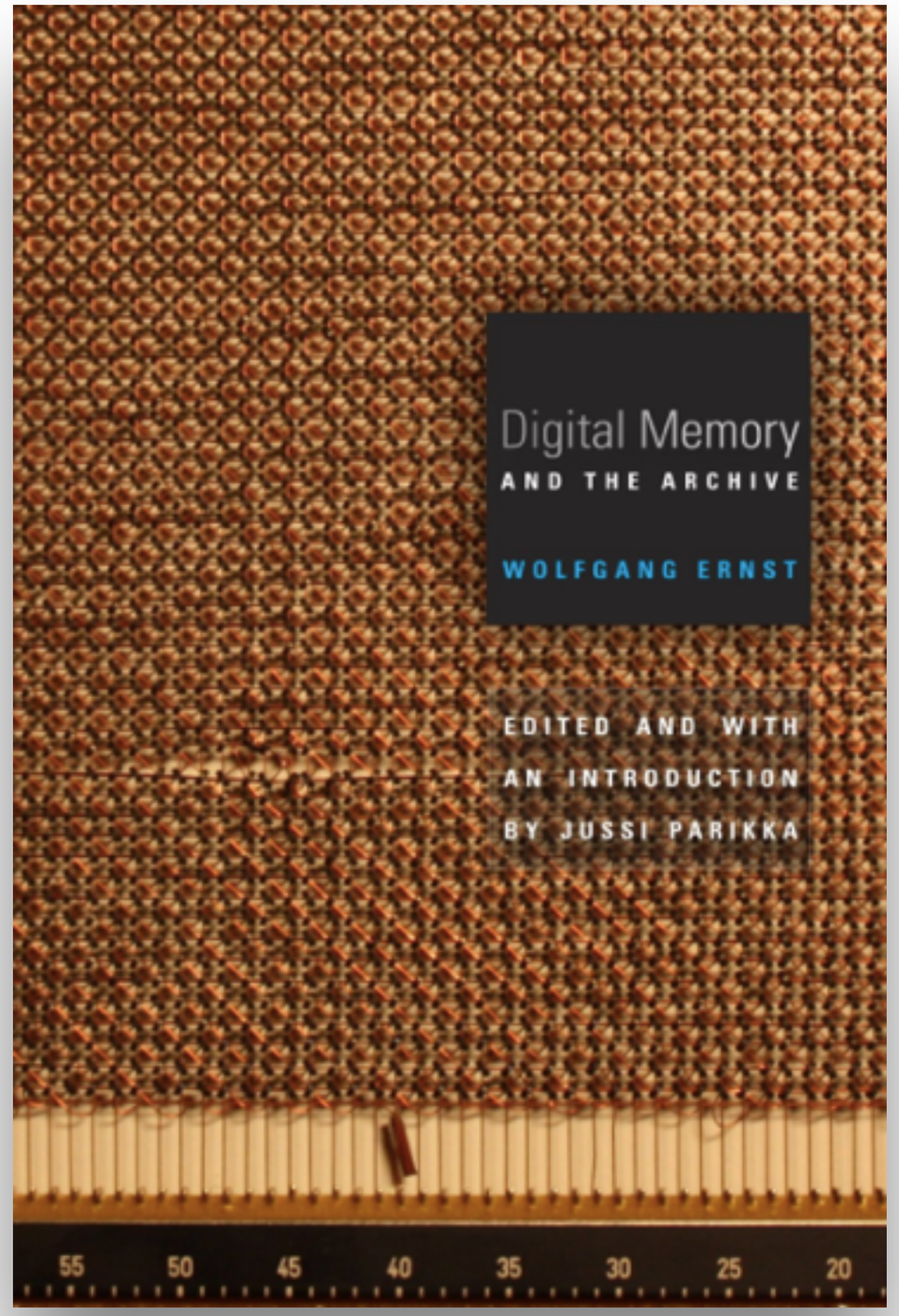

"The archaeology of media is not simply an alternative form of reconstructing beginnings of media on the macrohistorical scale; instead it describes **technological "beginnings"** of operativity on the **microtechnological** level." (Ernst, 2013)

> "the need to see media history **through ruptures, not continuity**" – det vill säga, närmast **diskret digitalt** snarare än som **analogt flöde**.

Mediearkeologi, kulturhistoria & tid

Hur skriver man *inte* mediehistoria? Den lätt provocerande frågan ställde Ernst för ett par år sedan i artikeln "Von der Mediengeschichte zur Zeitkritik". Förflutenhetens medieteknologier ***producerar* nämligen tid**, påpekade han – men på helt andra sätt än strikt medie*historiskt*. Att bokstavligen skriva fram mediehistoria med utgångspunkt i medier som **tekno-temporalt ibland fungerar ickelinjärt** kan leda till problem.

För mediemaskiner har ofta en **specifik temporalitet** som inte med nödvändighet är densamma som mediehistoriens. Ibland pratar man om *tidsbaserade medier*, vilka exempelvis i strömmande skepnad blivit allt vanligare på webben. Men även äldre medier, som **fotografiet** var (och är) genuint tidsberoende (jämför **ögonblicksfotografi** eller **lång exponeringstid**).

Mediearkeologi, kulturhistoria & tid

Ernst menar att medier (ofta) besitter en sorts inre temporalitet – ***Eigenzeit*** – som understundom skiljer sig från den historiska linjäritet vi är vana vid. I datalogiska mediesammanhang kan man exempelvis anföra att **loopad algoritmisk**, eller **rekursivt återanropad, temporalitet** avsevärt skiljer sig från kronologisk tidsföljd. Linjär kod bygger upp digitala medier, men den fungerar allt annat än linjärt. På en sorts mikroteknologisk nivå råder därför en annan tidsuppfattning – *i mediet*.

Mediearkeologi, kulturhistoria & tid

"Ernst insists that **media archaeology differs from cultural history**" (Parikka, 2013).

Det är det partikulära och teknologiska brottet – snarare än kontinuitet – som betonas: "a rupture rather than a soft transformation of the media-archaeological point of view, which is opposed to the perspective of cultural history that tends to privilege evolutionary continuities and soft transformations" (Ernst, 2013).

Det hela handlar därtill om den centrala mediearkeologiska frågeställningen: "**does a discourse favor the development of new technologies, or is this new discourse itself an effect of such a shift in technology?**" (Ernst, 2013).

What is Media Archaeology?

JUSSI PARIKKA

Mediearkeologi – enligt Parikka

Parikkas bok säger sig vara "a cartographic journey into the various – at times contradictory and competing – strands of media archaeological investigations".

Han menar att mediearkeologin har flera förelöpare tankemässigt – och listar fyra tanketraditioner: (A.) **modernitetsforskning**, (B.) den nya **filmhistorien**, (C.) **historisering av nya medier** och 'det digitala', samt (D.) en sorts **alternativa mediehistorier**.

A. **modernitetsforskning**

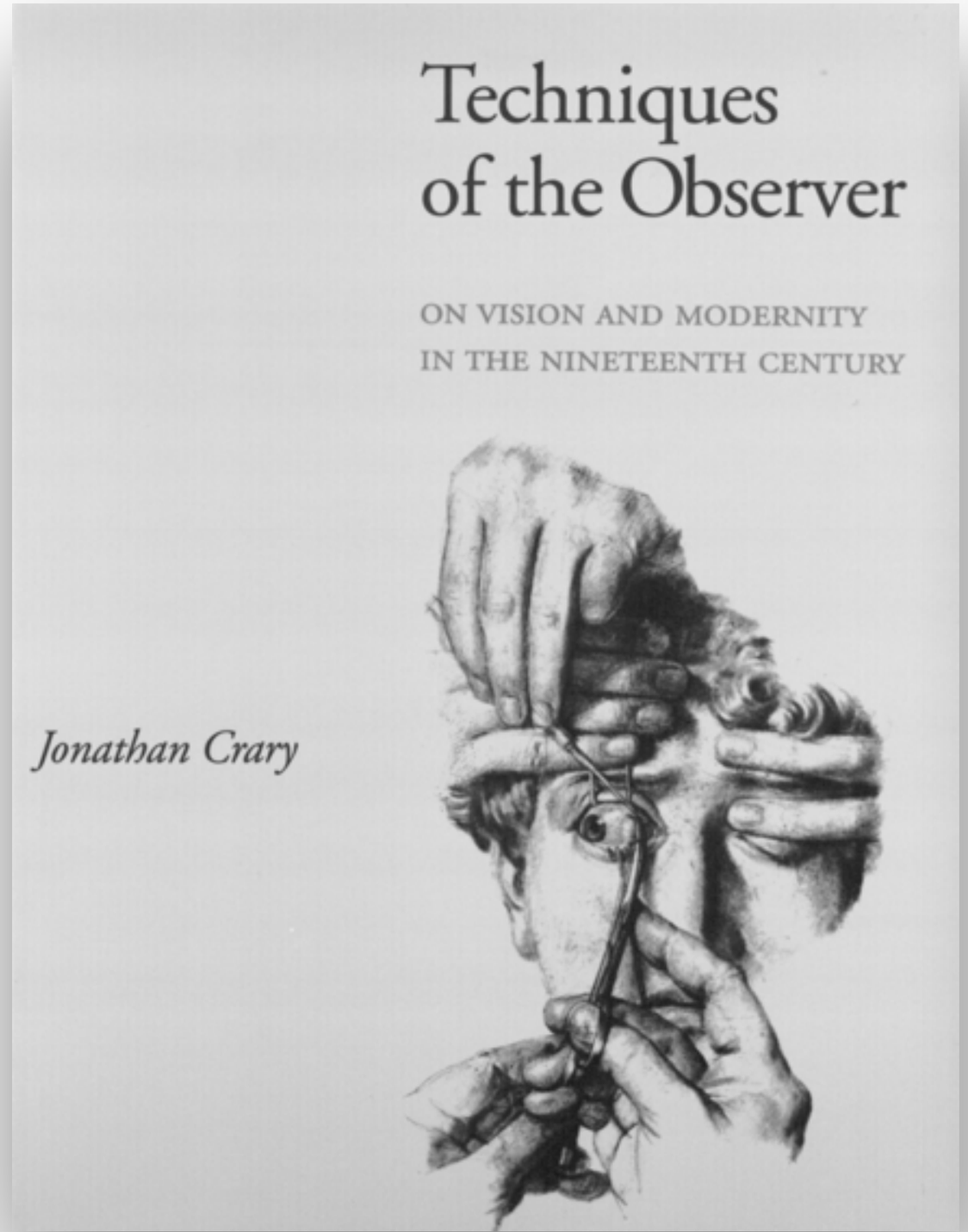

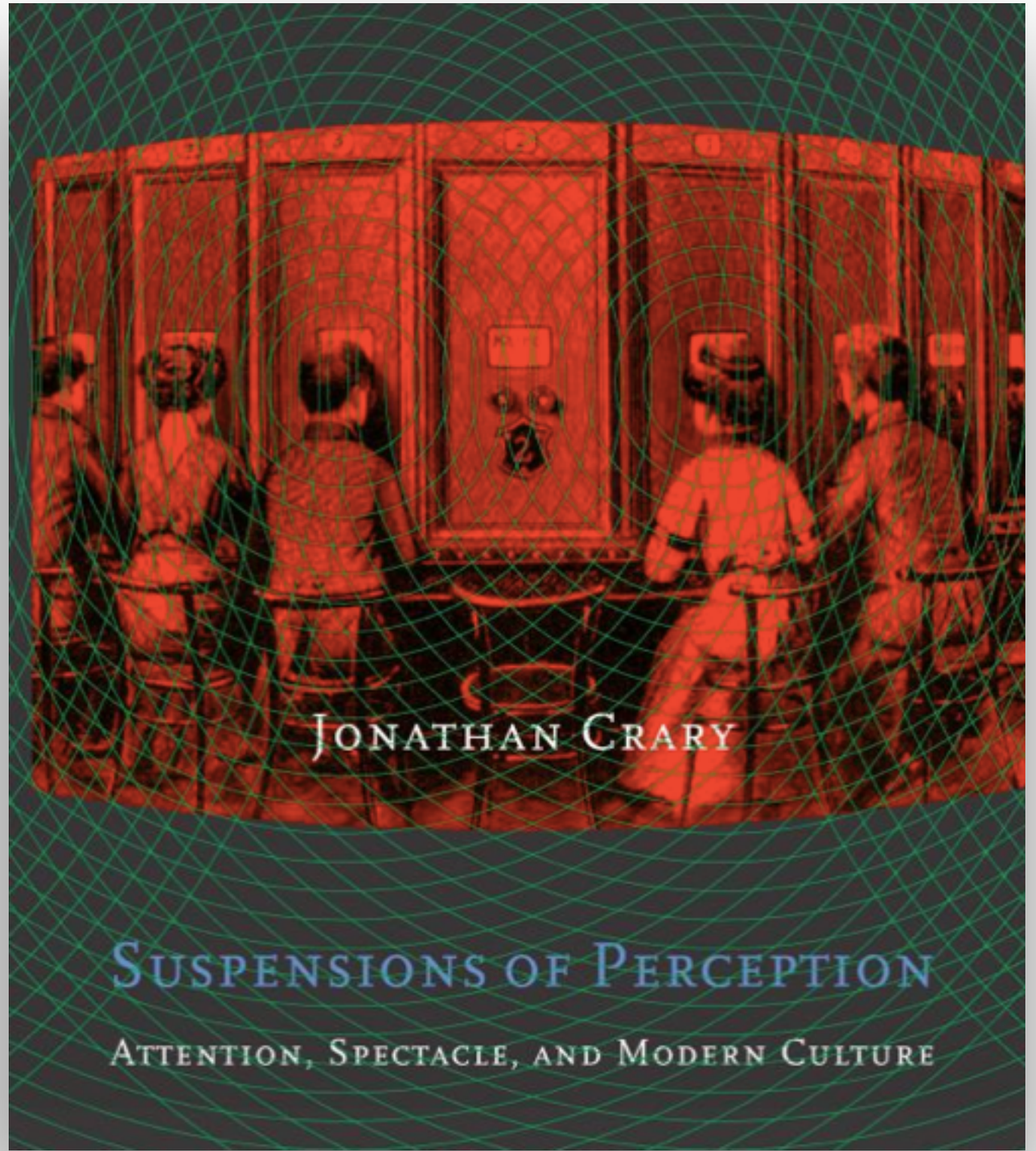

A. **den nya filmhistorien**

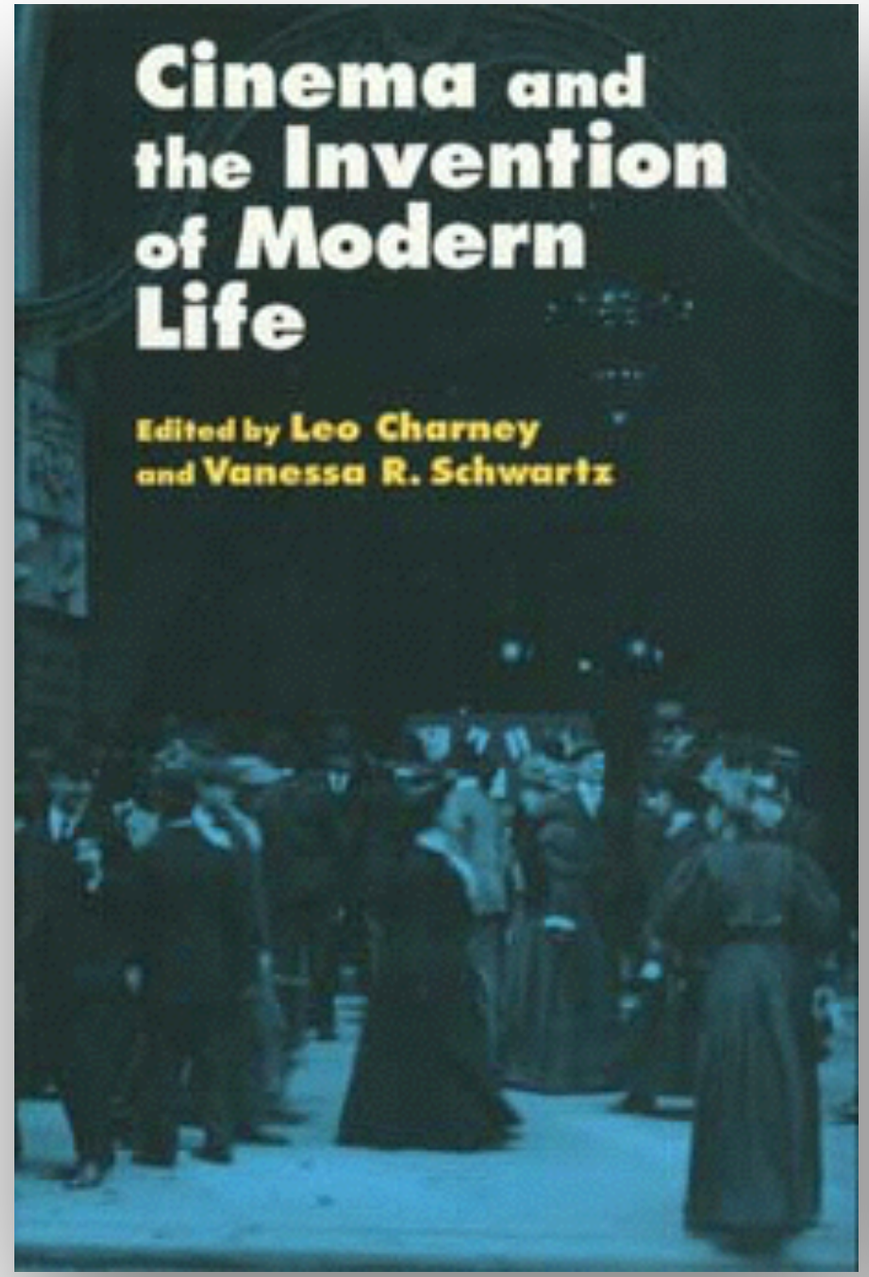

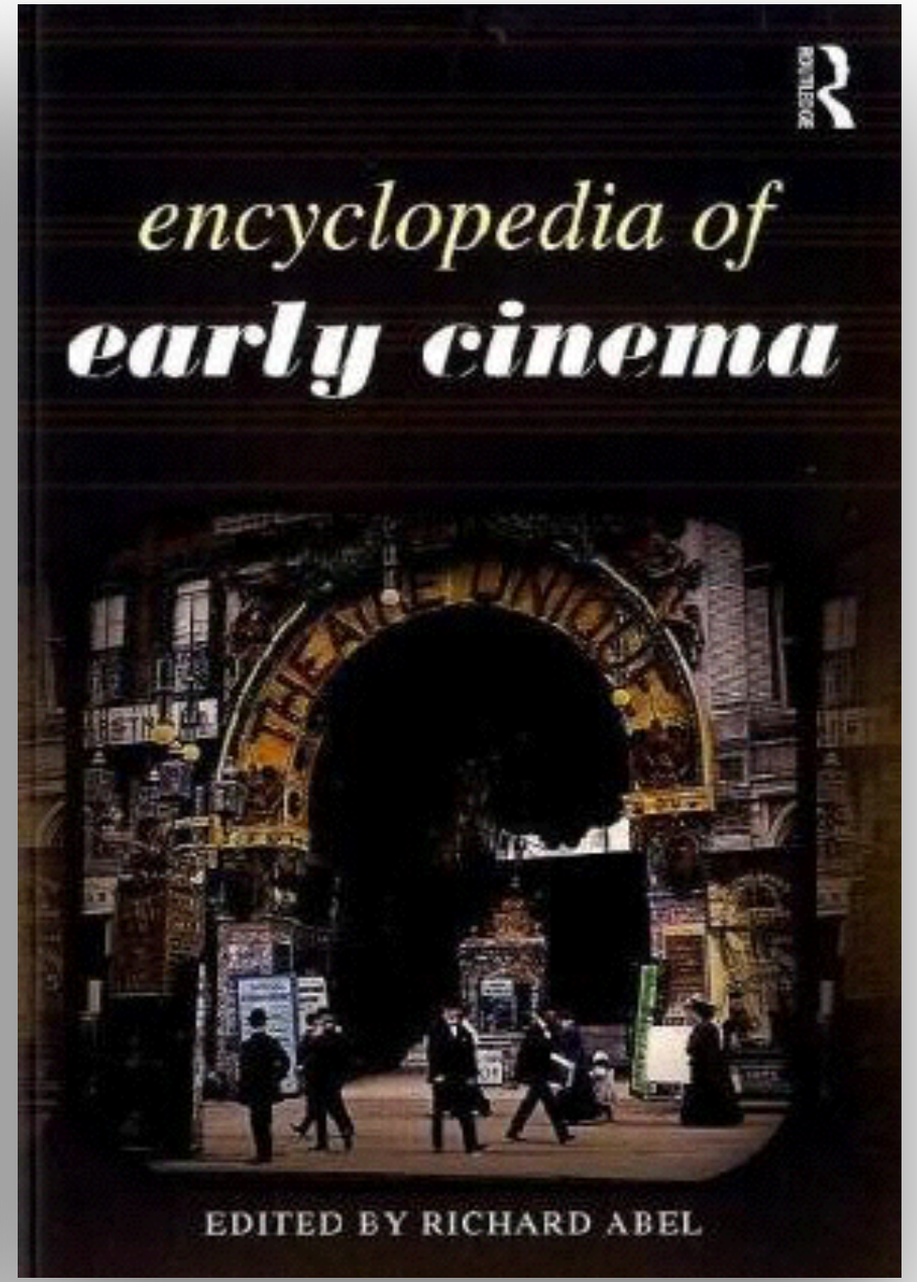

C. **historisering av nya medier**

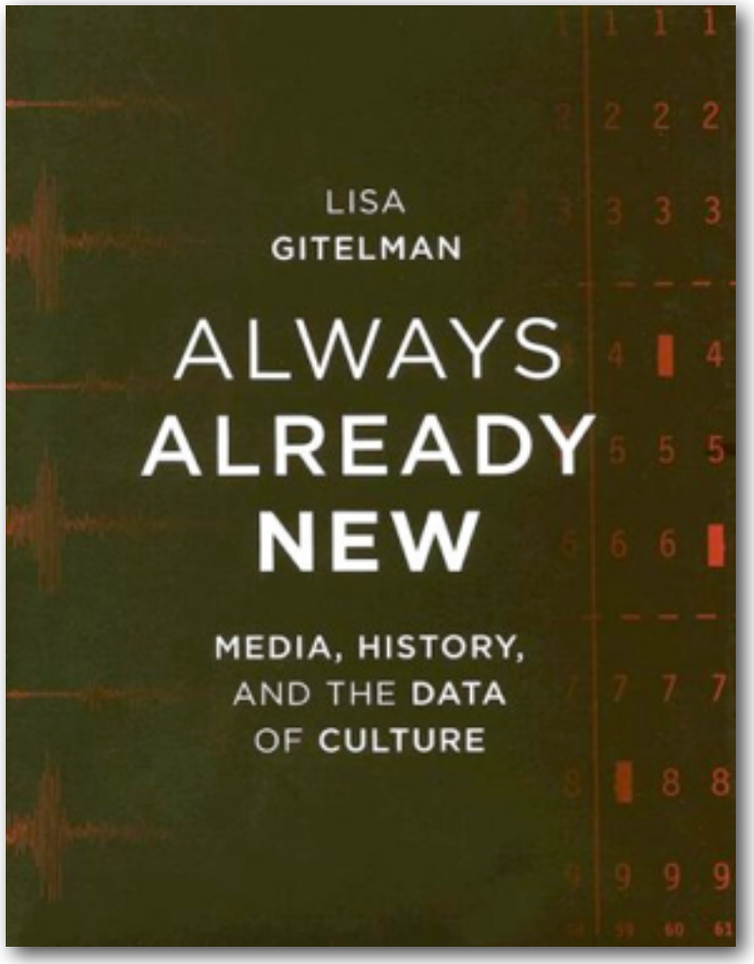

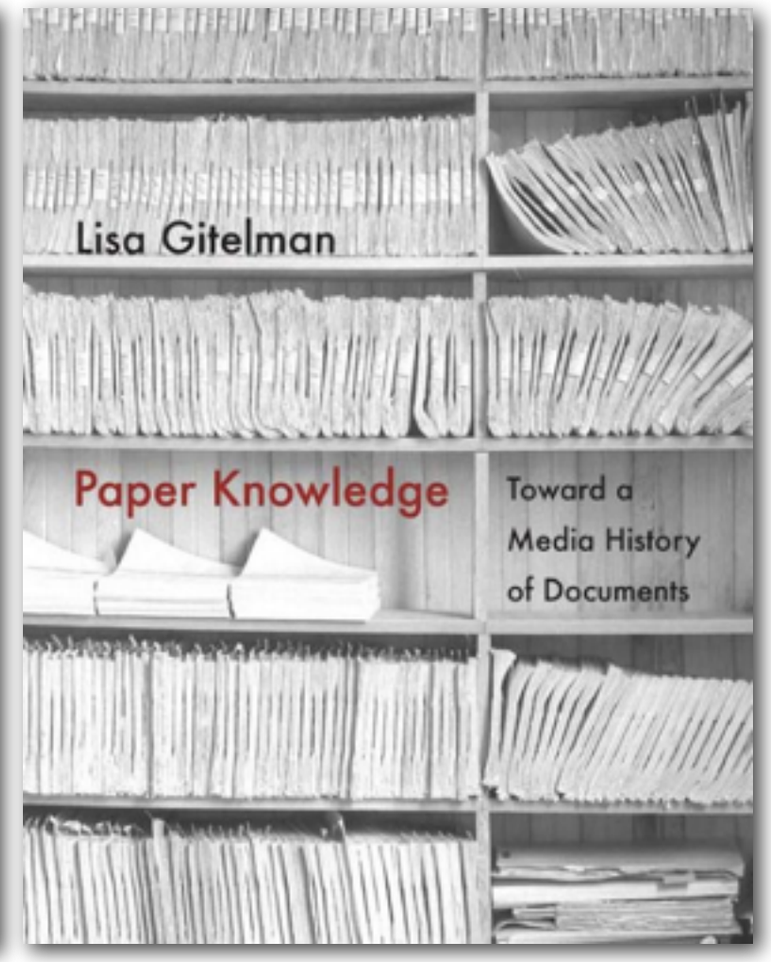

D. **alternativa mediehistorier: "understanding media cultures outside the mainstream" (Parikka, 2012)**

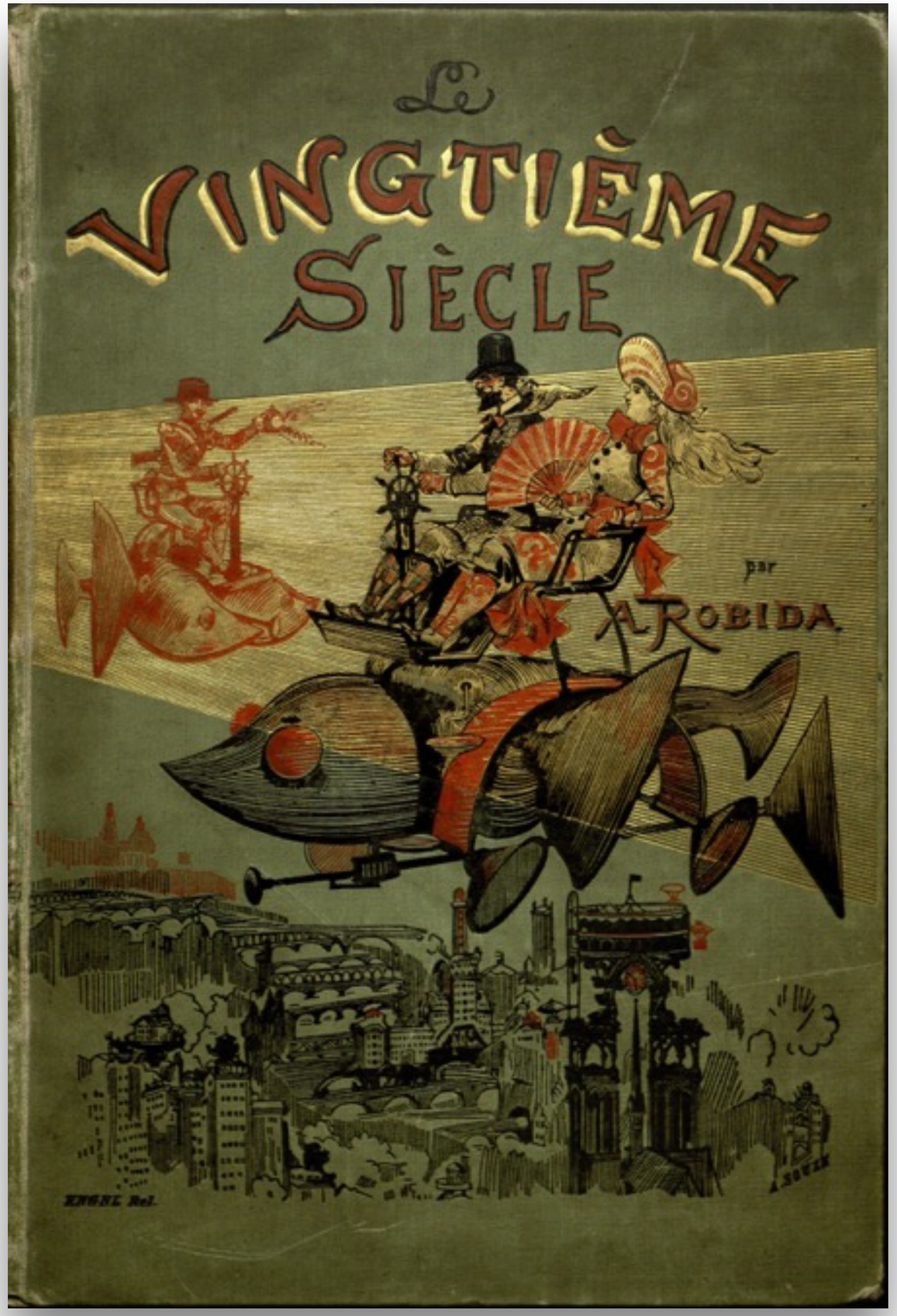
Le
Vingtième
Siècle
par
A. Robida
Engel Del.
Souze

Le Vingtième Siècle
La
Vie Electrique
Engel Del.
Paul Souze Sc.

Mediearkeologi – enligt Parikka

Parikkas bok är framför allt en introduktion till det mediearkeologiska forskningsfältet – och tillsammans med hans editerade volym om Wolfgang Ernst – är det en **utomordentlig insats** att föra in framför allt tyska akademiska perspektiv på medieforskningen (vilken av tradition fullständigt dominerats av anglo-amerikanska studier).

Ett problem med Parikkas bok är att han gärna rubricerar akademiker som mediearkeologer, trots att de knappt vet vad begreppet står för. Samtidigt visar han på **uppenbara kopplingar** mellan äldre mediehistoriska infallsvinklar och mer samtida, digitala studier – vilka båda kan sägas tillhöra det mediearkeologiska fältet.

MA1

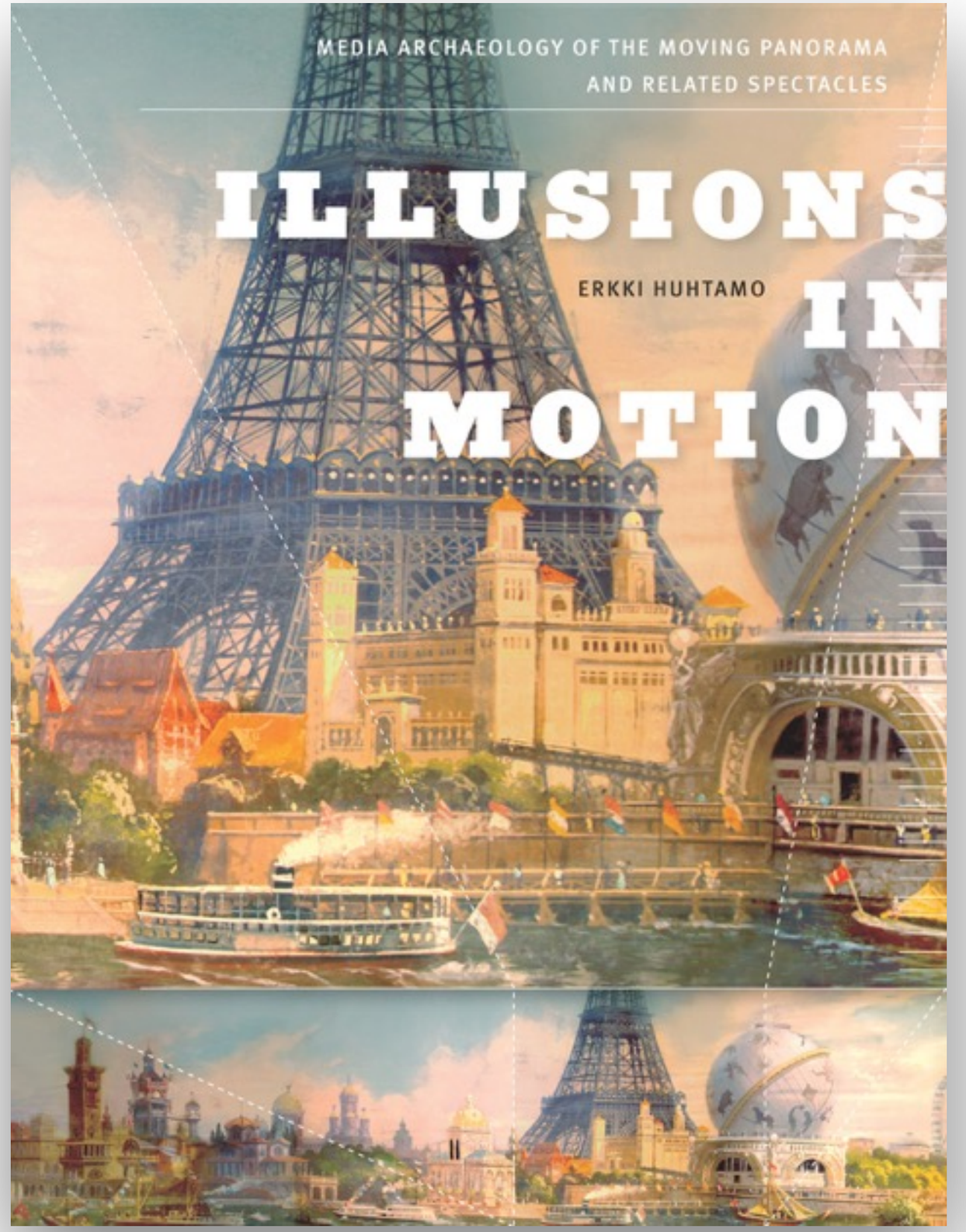
MEDIA ARCHAEOLOGY OF THE MOVING PANORAMA
AND RELATED SPECTACLES
ILLUSIONS IN MOTION
ERKKI HUHTAMO

MA2

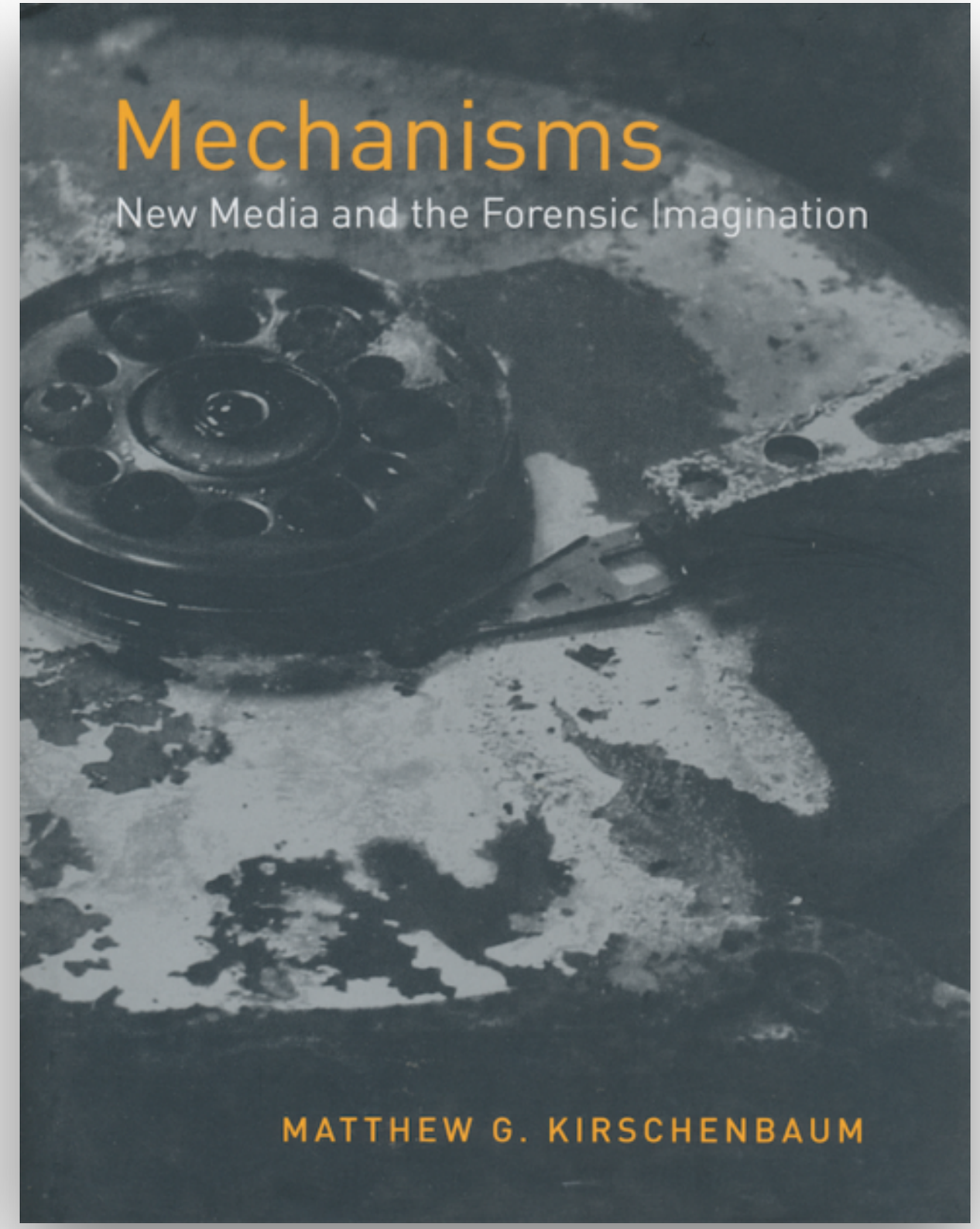
Mechanisms
New Media and the Forensic Imagination
MATTHEW G. KIRSCHENBAUM

Velkommen til medieforskerkonferanse i Trondheim!

Medieforskerkonferansen 2014 holdes 23.-24. oktober, i Trondheim.

NTNU og Institutt for kunst- og medievitenskap står som arrangører, og konferansen foregår i sin helhet på Hotell Rica Nidelven i sentrum av byen.

20 år med WWW – perspektiver og konsekvenser

– Medieforskerkonferansen 2014

1994 var året da norske avisredaksjoner fikk øynene opp for mulighetene i den nylig introduserte nettleseren Mosaic og begynte å planlegge nettutgavene som ble lansert året etter. OL på Lillehammer ble verdens første olympiade der resultatene ble lagt ut fortløpende på en nettside, laget av pionerselskapet Oslonett.

20 år har gått, og WWW har med årene blitt verktøy, plattform og kanal til bruk i så vel offentlig samfunnsliv, organisert virksomhet som i sosial utfoldelse."

Norsk medieforskerlags nasjonale konferanse "20 år med WWW – perspektiver og konsekvenser" vil rette oppmerksomheten mot World Wide Web som undersøkelsesobjekt for medievitenskapen, gjennom tre utvalgte perspektiver: medieøkologi, medieestetikk og mediearkeologi. Konferansen ønsker dessuten å føre en diskusjon over de norske medievitenskapelige miljøenes interesse for og forskning på WWW siden allmenngjøringen av Internett tok til, i forsøk på å sirkle inn nye viktige spørsmål for medieforskningen.

Pelle Snickars

Towards a Media Archaeology of the Web

Last ned abstract (pdf)

Om Snickars:

Pelle Snickars is Professor of Media and Communication Studies, specialising in digital humanities at Umeå university. He has previously worked as Head of Research at the National Library of Sweden. Snickars research has focused on the relationship between older and new media, media economy, digitisation of cultural heritage, media history and the importance of new technical infrastructure for humanities. International publications include the anthologies, *The YouTube Reader* (2009) and *Moving Data. The iPhone and the Future of Media* (2012). In addition, Snickars has for a decade been the editor in chief of the Swedish book series Mediehistoriskt arkiv.

Media archaeology is often understood as a way of *rescuing* media history from the prevailing logic of **technological progress**. In contrast, media archaeology tries to construct alternative histories of forgotten, suppressed, or neglected media that **do not teleologically** point towards present media conditions. And the main reason is, of course, that dead ends and failed inventions are also worth examining – not the least since they can tell us about contemporary circumstances.

I did a lot of media archaeological work a decade ago. Still, I failed to see the **apparent linkage** between the **old media** I was interested in, and the rapid changes among all new **digital media** forms occurring at the time, as the establishment of web 2.0 or the rise of Google. Jussi Parikka, for example, has repeatedly stated that media archaeology has great potential as a method for doing **digital culture research**.

In that sense, media archaeology has been one thing – and is now within the broader domain of digital and internet based culture becoming and developing into something else. Borrowing from Mieke Bal's notion of doing interdisciplinary cultural analysis in the humanities, media archaeology can, thus, be seen as a traveling theory and mobile concept, situated in the intersection between past and present.

MA1. Mediearkeologi & Zielinski

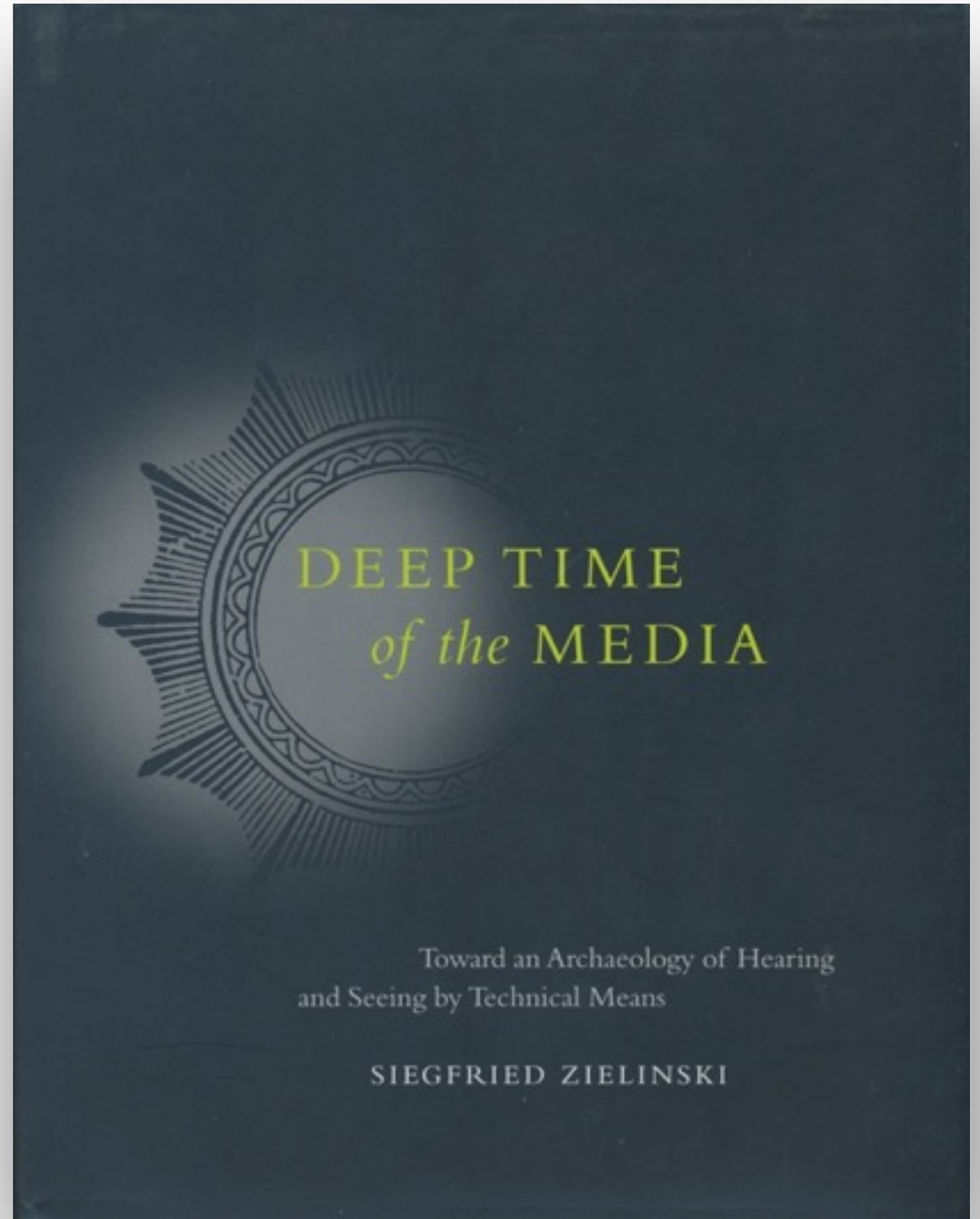

MA1. Mediearkeologi & Zielinski

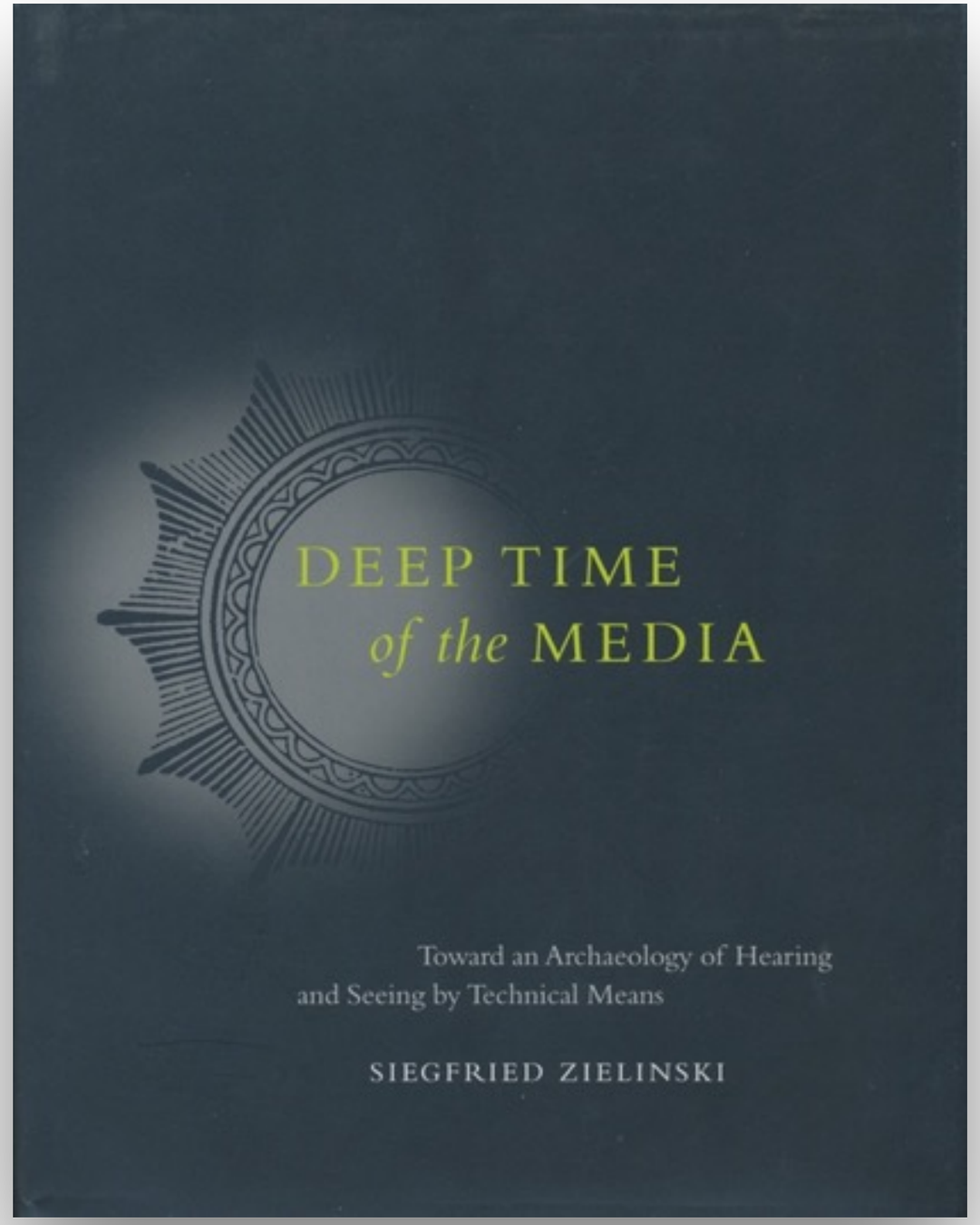

Zielinski kan med fördel användas för att beskriva den ena – och mer **historiska aspekten** – av mediearkeologin. På ett konkret plan handlar det om att i arkivet och biblioteket gräva fram alla de gamla bortglömda medier som en gång var nya, och genom att borsta bort dammet från dem aktualisera diverse historiska och mediala praktiker som fallit i glömska. Även **döda medier utan framtid** är intressanta.

MA1. Mediearkeologi & Zielinski

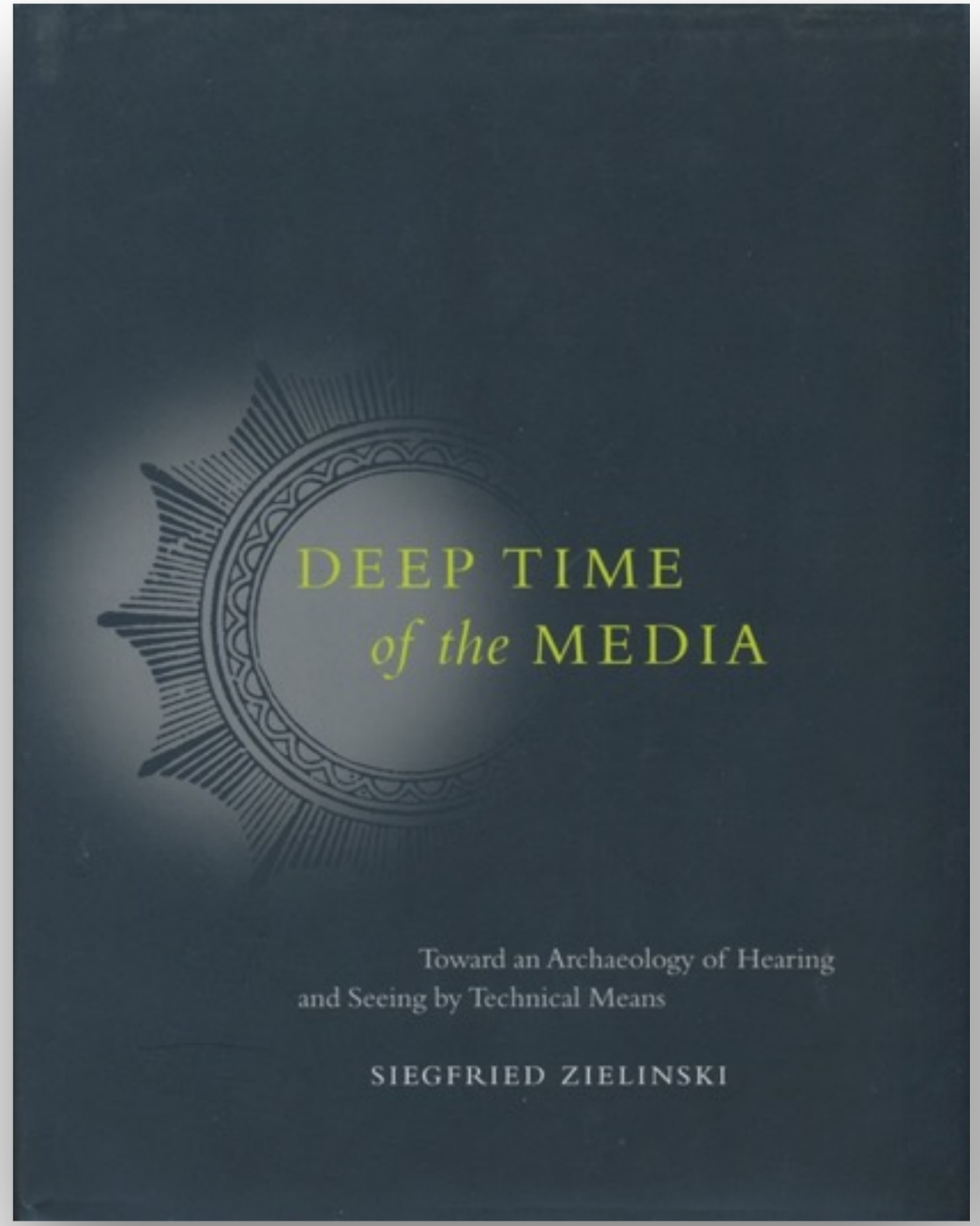

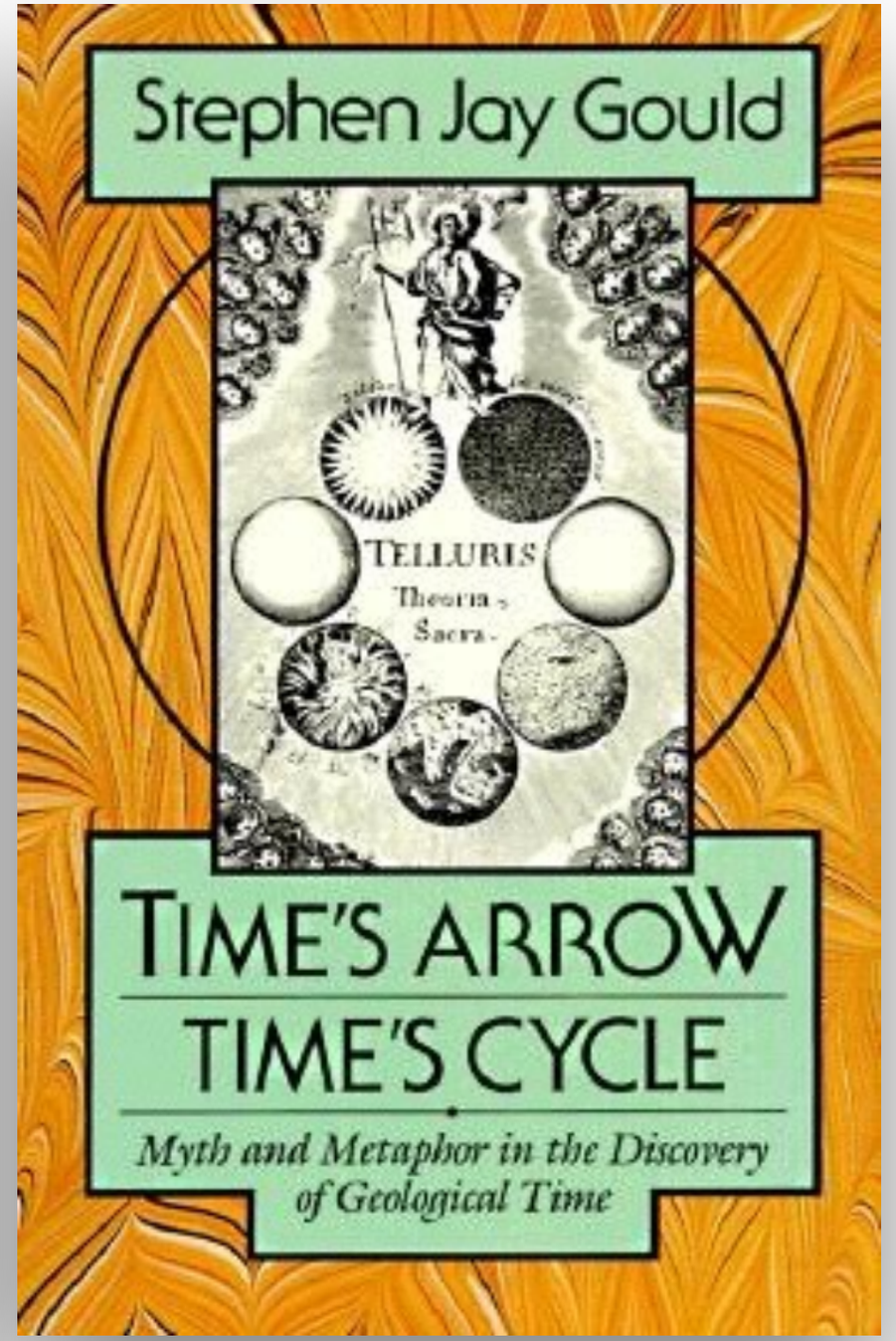

MA1. Mediearkeologi & Zielinski

Zielinski lånar begreppet **”deep time”** – som bland annat historiografiskt diskuteras av geologen Stephen Jay Gould – för att beskriva medier *avant la lettre*.

Precis som händelsehistorien inte kan relatera till geologisk tid, där temporalitet mäts i miljoner år, är Zielinskis ambition att undersöka medier och mediehistoriska portalgestalter före dess att begreppet ”medium” egentligen existerar, allt i form av en sorts – ”Archaeology of Hearing and Seeing by Technical Means”.

P. ATHANASIVS KIRCHERVS FVLDENSIS
ê Societ: Iesu Anno ætatis LIII.

Honoris et observantiæ ergò sculpsit et D.D. C. Bloemaert Romæ 2 Maij A. 1655.

ATHANASII KIRCHERI
FVLDENSIS BVCHONII
E SOC. IESV PRESBYTERI:

Olim in Herbipolensi, & Auenionensi Societatis IESV Gymnasijs Orientalium linguarum, & Matheseos, nunc huius in Romano Collegio Professoris ordinarij.

ARS MAGNA
LVCIS ET VMBRAE

In decem Libros digesta.

QVIBVS

ADMIRANDAE LVCIS ET VMBRAE in mundo, atque adeò vniuersa natura, vires effectusq. vti noua, ita varia nouorum reconditiorumq. speciminum exhibitione, ad varios mortalium vsus, panduntur.

Cum Priuilegio Sacr. Cæsar. Maiestatis.

ROMAE, Sumptibus Hermanni Scheus. MDCXLVI.

Ex Typographia Ludouici Grignani.

SVPERIORVM PERMISSV.

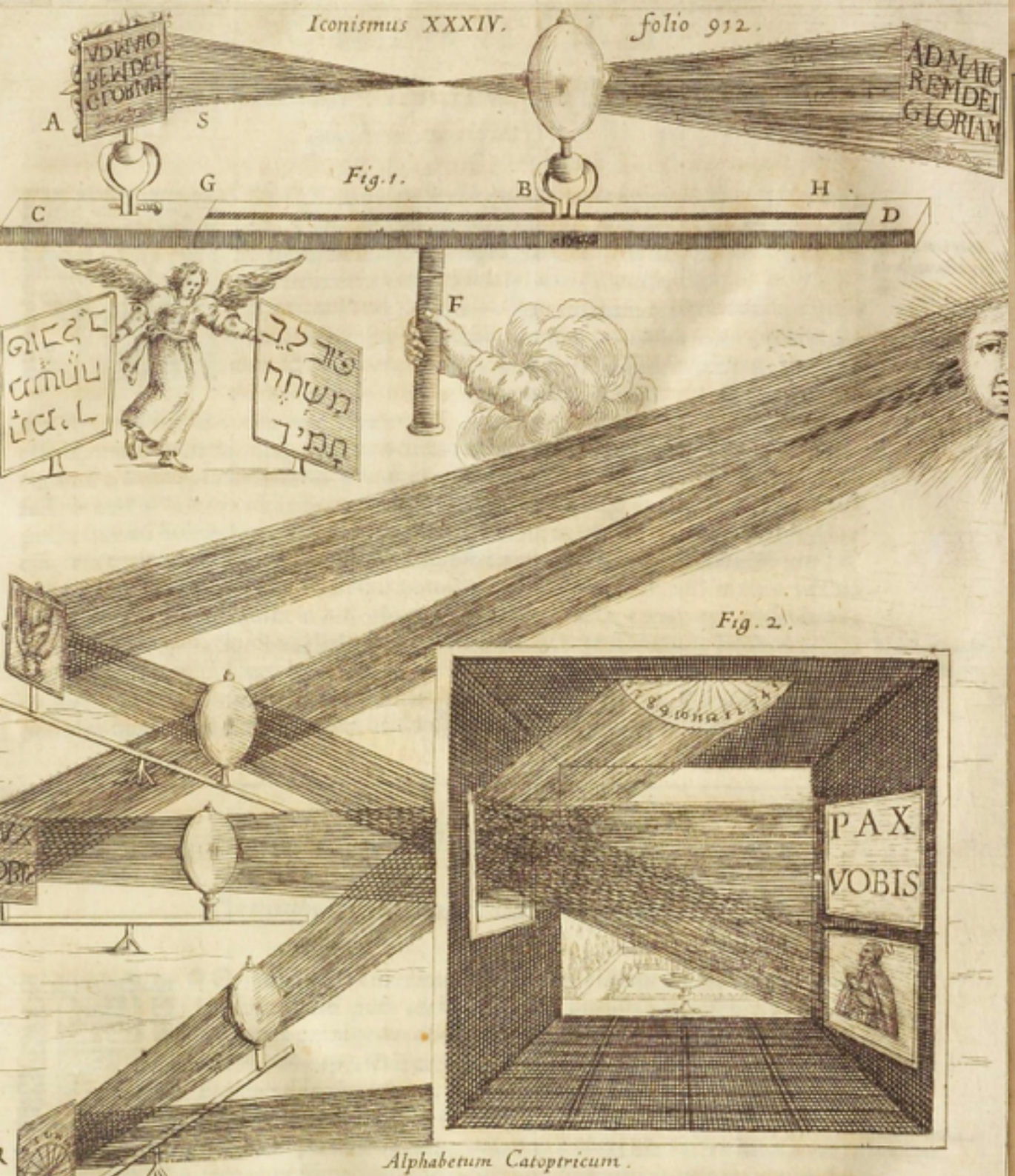

Alphabetum Catoptricum.

rectum	A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
in speculo	V B C D E E G H I K Γ W N O Ь Ϭ Ρ ς Ł Λ X Λ Z
Hæbræum	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ך ל מ ם נ ן ס ע פ ף צ ץ ק ר ש ת
in speculo	א כ ל ן ע ן ן ע ש ם נ ן ס ג פ ל ז ג ל ן ש ם ע
Græcũ rectũ	Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω
in speculo	V B Ł V E Z H Θ I K V W N Ξ O Ш Ь Σ Ł Λ Φ X Ψ Ϋ

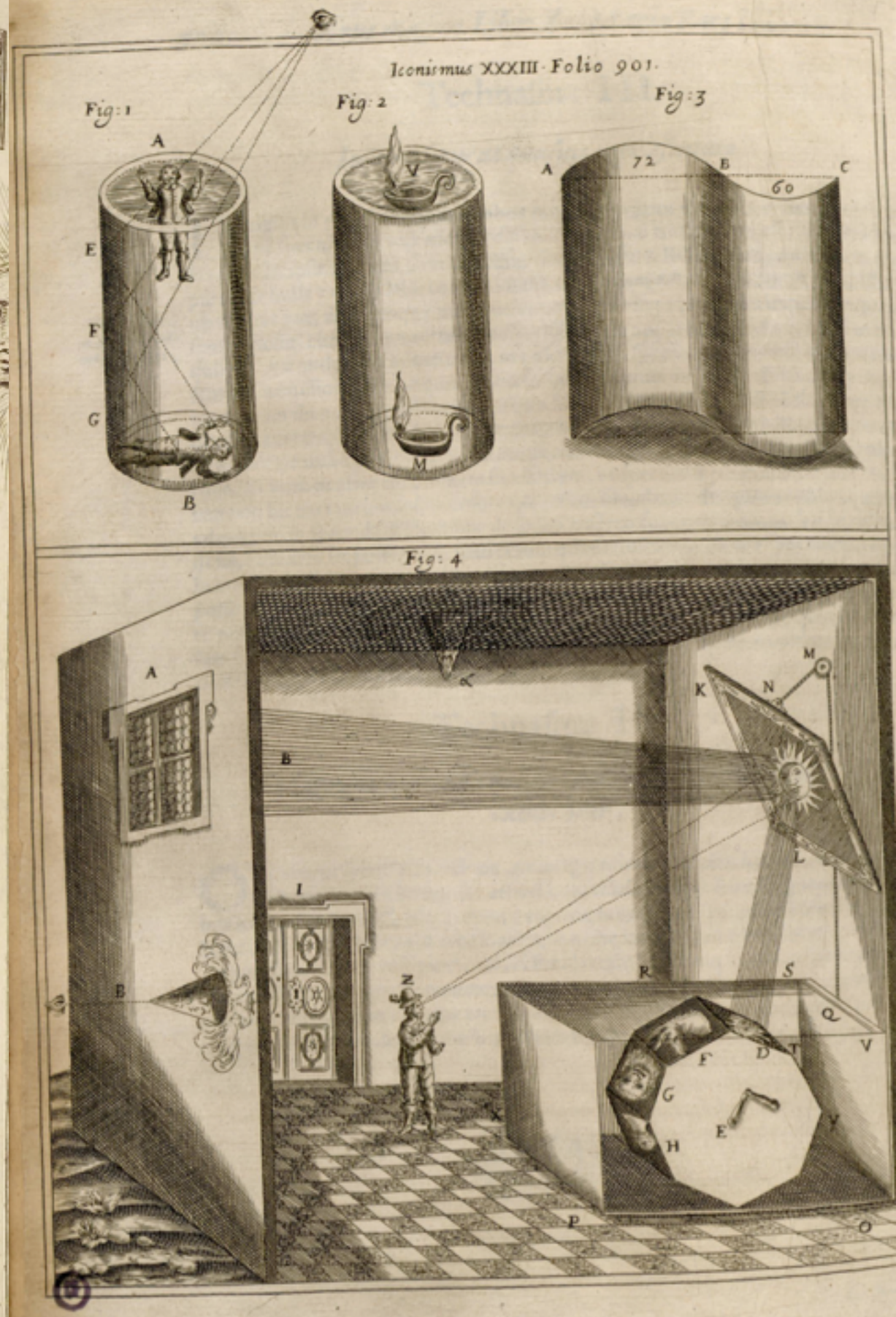

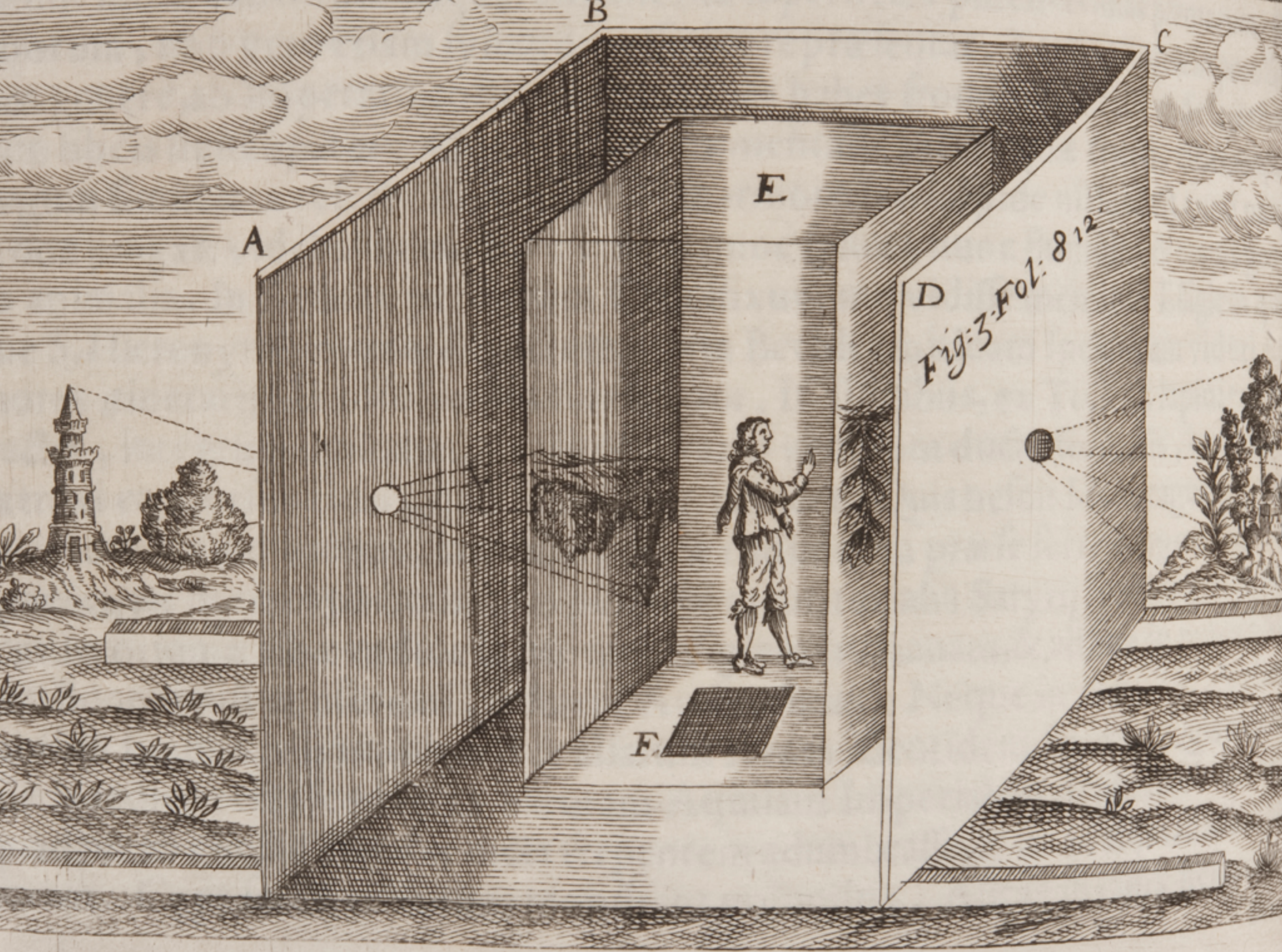
B
C
E
A
D
Fig:3·Fol: 8 12
F

MA2. Mediearkeologi & det digitala

The more digitally oriented media archaeology often tries to look under the hood of contemporary technology. This kind of scholarly focus can rapidly become very technical, making arguments hard to follow for a traditional humanist. Perspectives sometimes resembles what is known as **digital forensics**, where one goes deeper and deeper into the **materiality of information technology**, in order to recover or investigate material and information found in digital devices.

In this sense, media archaeology is part of a gradually shifting emphasis from, say, the **immaterial textual aspects** of media culture to more **media specific readings of the computational base** – that is, mathematical structures – underlying actual hardware and software, a transition that resonates with some media scholars interest in technically rigorous ways of understanding the operations of material technologies.

Hence, an apparent link exists between media archaeology and humanistic analyses of digital technology – whether in the form of ***software studies* or *digital humanities***. If one simply thinks about the metaphors used today when analysing major data sets in the form of big data, terms such as "**data *mining***" or "***digging* into data**" even semantically hints at the resemblance between studies of digital materiality and media archaeology.

Mediearkeologi & software studies

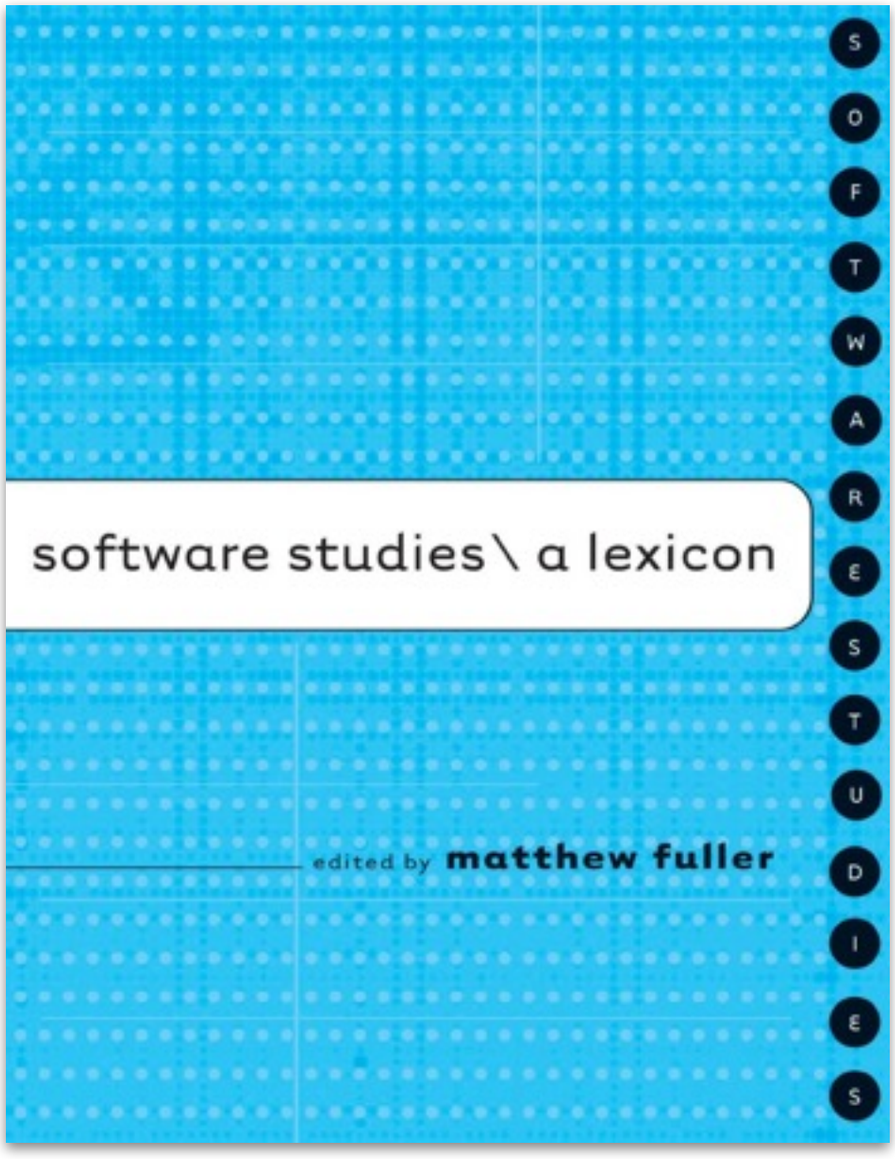

"The emphasis on analyzing **software sources and processes** (rather than interfaces) often distinguishes software studies from new media studies, which is usually restricted to discussions of interfaces and observable effects."

Software Studies

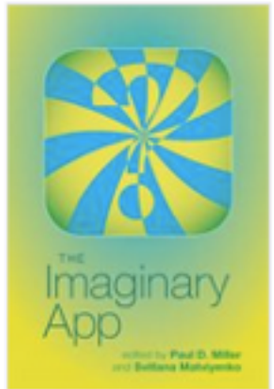

The Imaginary App

Edited by Paul D. Miller and Svitlana Matviyenko

Mobile apps promise to deliver (h)appiness to our devices at the touch of a finger or two. Apps offer gratifyingly immediate access to connection and entertainment. The array of apps downloadable from the app store may come from the cloud, but they attach themselves firmly to our individual movement from location to location on earth. In *The Imaginary App*, writers, theorists, and artists--including Stephen Wolfram (in conversation with Paul Miller) and Lev Manovich--explore the cultural and technological shifts that have accompanied the emergence of the mobile app.

Speaking Code

Coding as Aesthetic and Political Expression

By Geoff Cox and Alex McLean

Speaking Code begins by invoking the "Hello World" convention used by programmers when learning a new language, helping to establish the interplay of text and code that runs through the book. Interweaving the voice of critical writing from the humanities with the tradition of computing and software development, in *Speaking Code* Geoff Cox formulates an argument that aims to undermine the distinctions between criticism and practice and to emphasize the aesthetic and political implications of software studies.

10 PRINT CHR$(205.5+RND(1)); : GOTO 10

By Nick Montfort, Patsy Baudoin, John Bell, Ian Bogost, Jeremy Douglass, Mark C. Marino, Michael Mateas, Casey Reas, Mark Sample and Noah Vawter

This book takes a single line of code--the extremely concise BASIC program for the Commodore 64 inscribed in the title--and uses it as a lens through which to consider the phenomenon of creative computing and the way computer programs exist in culture. The authors of this collaboratively written book treat code not as merely functional but as a text--in the case of 10 PRINT, a text that appeared in many different printed sources--that yields a story about its making, its purpose, its assumptions, and more.

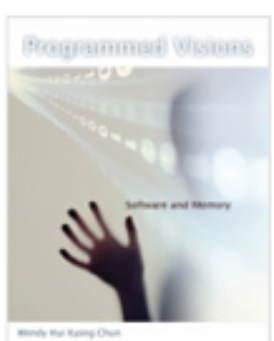

Programmed Visions

Software and Memory

By Wendy Hui Kyong Chun and Wendy Hui Kyong Chun

New media thrives on cycles of obsolescence and renewal: from celebrations of cyber-everything to Y2K, from the dot-com bust to the next big things—mobile mobs, Web 3.0, cloud computing. In *Programmed Visions*, Wendy Hui Kyong Chun argues that these cycles result in part from the ways in which new media encapsulates a logic of programmability. New media proliferates "programmed visions," which seek to shape and predict—even embody—a future based on past data.

Mediearkeologi & software studies

Samtidens ökade digitala fokus på teknik har i så måtto givit mediearkeologerna rätt; det gäller i ökande grad att befinna sig **i mediet – ner på kodnivå** – för att förstå hur digitala medier fungerar.

Här finns med andra ord en uppenbar koppling mellan en äldre variant av mediearkeologi (MA1) och en yngre (MA2) – allt i form av en rörelse från mediearkeologi till mjukvarustudier och digital humaniora.

– tack.
X-EPISCOP
FIX
EPISCOP
www.pellesnickars.se